Digitized in 2006
by
Thrinaina Informatics Ltd, Secunderabad, A.P., India.
(http://www.thrinaina.com)

From the original owned by
Sundarayya Vignana Kendram
and its partner Institutions

as part of the
British Library Endangered Archives Programme
supported by the
Lisbet Rausing Charitable Fund

Except for individual research purpose
any reproduction should be made with
written permission from the

Sundarayya Vignana Kendram,
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampally, Hyderabad - 500 044
Andhra Pradesh, India

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright laws of the United States (Title 17, United States Code) and of India (Copyright Act of 1957) govern the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material including foreign works under certain conditions. In addition, the United States extends protection to foreign works by means of various international conventions, bilateral agreements, and proclamations.

Under certain conditions specified in the laws, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that photocopy or reproduction is not to be used for any purpose other than private study, scholarship, or research. If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

These institutions reserve the right to refuse to accept a copy order if, in their judgment, fulfillment of the order would involve violation of the copyright laws of the United States or India.

హనుమంతరాయశర్మ, అబ్బరాజు

నారాయణుడు

తెనాలి, 1926

Record no. 715

Hanumantarāyaśarma, Abbarāju

Nārāyaṇuḍu

Tenāli, 1926

Record no. 715

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli
Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

హనుమంతరాయశర్మ, అబ్బరాజు.

నారాయణుడు : దశావతారములు / అబ్బరాజు హనుమంతరాయశర్మ పాకయాజిచేత రచియింపఁబడినది.- తెనాలి : రజిత ముద్రాక్షరశాల, 1926.

(1), iv, 48 p. :port. ;18 cm.

Record no. 715

Hanumantarāyaśarma, Abbarāju.

Nārāyaṇuḍu : Daśāvatāramulu / Abbarāju Hanumantarāyaśarma Pākayājicēta raciyimpam̐baḍinadi.- Tenāli : Rajita Mudrākṣaraśāla, 1926.

(1), iv, 48 p. :port. ;18 cm.

Record no. 715

35 mm microfilm
Image placement: IA (IIA) IB IIB   Date filming began:

NARAYANUDU

AUTHOR

Astavadhani,

Abbarazu Hanumantharaya Sarma Pakayaji.

Telugu Pundit B. H. School, PERAVALI.

FIRST EDITION 1000.

1926

Registered Copyright]

[Price As. 5

90

C. RAMALINGA REDDY.

హనుమద్గ్రంథమాల. తృతీయసూనము.

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయేనమః.

నారాయణుడు

(దశావతారములు)

ఇది

పెరవలి గ్రామమందలి బోర్డు హైస్కూలునందు

ఆంధ్రోపాధ్యాయులుగానుండిన

అష్టావధాని

అబ్బరాజు

హనుమంతరాయశర్మ పాకయాజిచేత

రచియింపఁబడి

చవ్వాకుల కోటయ్యగారి

ద్రవ్యసహాయమున

తెనాలి రజత ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడి, ప్రకటింపఁబడియె.

తొలిపలుకు.

నారాయణుఁడు అను శీర్షికగల యీ చిన్న పొత్తము విద్యార్థులగు బాలుర యుపయోగార్థము వ్రాయఁబడినది. ఇందు జగదుద్ధరణార్థము శ్రీ నారాయణుండు తాల్చిన దశావతారములచరిత్రాంశములు సులభశైలితో రచింపఁబడినవి.

శ్లో॥ పరిత్రాణాయసాధూనాం । వినాశాయచదుష్కృతాం
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ । సంభవామి యుగేయుగే. (భ.గీత)

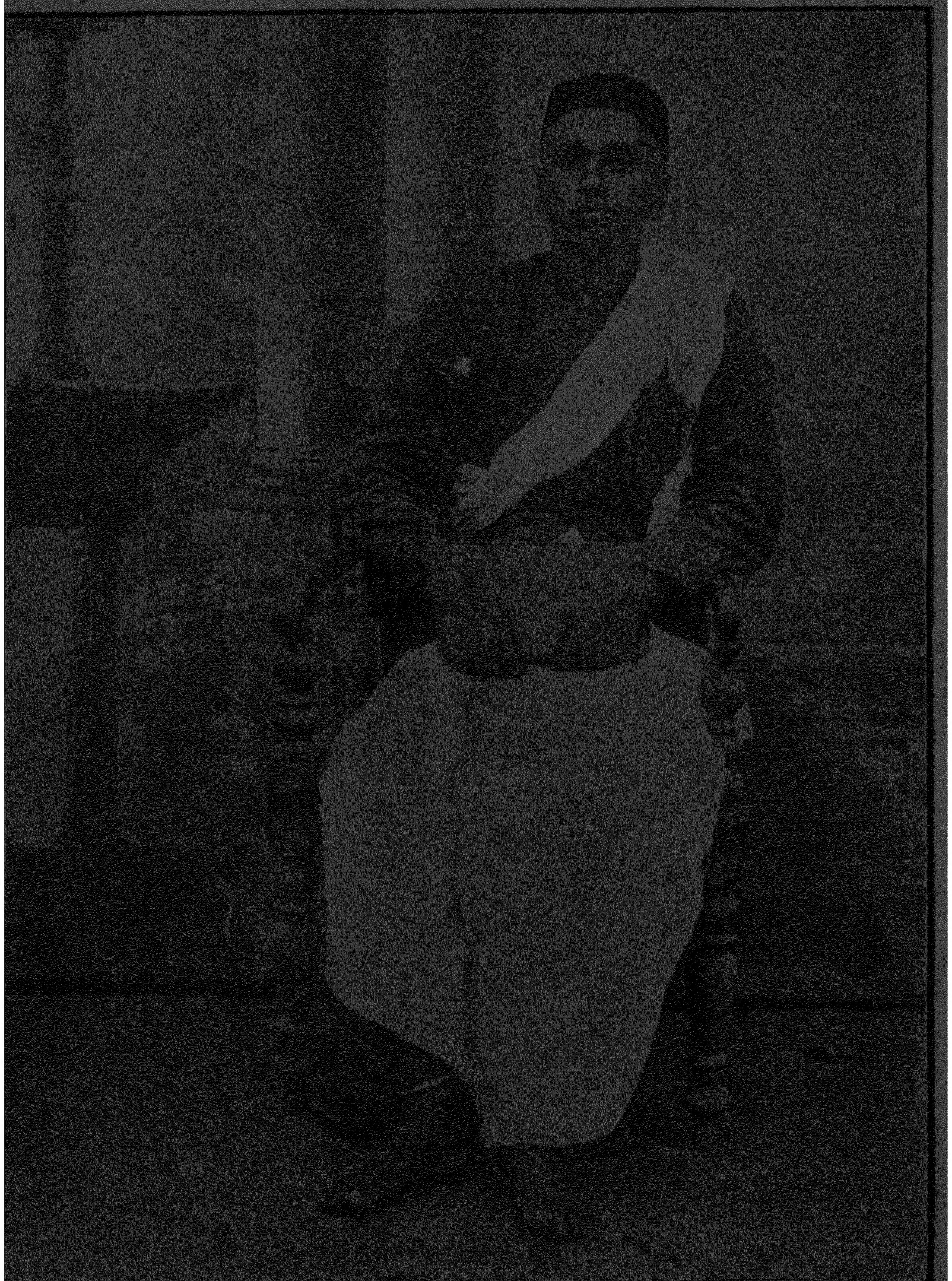
ఇట్టి భగవద్వాక్యముచే దుష్టనిగ్రహ శిష్టపరిపాలనార్థము నారాయణుండు స్వీకరించిన దశావతారము లిందుఁ గలిగియుండుటచే నీగ్రంథమునకు "నారాయణుఁడు" అను నామంబేర్పఱుపఁ బడినది. ఇందు బాలుర భాషాభివృద్ధికై యక్కడక్కడఁ గొంచెమెక్కుడుగ నచ్చతెలుఁగు శబ్దములు గూడఁ బొందుపఱుపఁబడినవి. దీనిగుణ విశేషంబులఁ బరికించి పాఠశాలాధికారులు సదయ హృదయులై తమ విద్యాశాలలలో నెల కొల్పుదురుగాక.

ఇట్లు

శతావధాని, ములుకుట్ల వేంకట కృష్ణశాస్త్రి.

తాలూకాహైస్కూలునందలి ప్రధానాంధ్రోపాధ్యాయుఁడు

శ్రీ వృషనామసంవత్స రాశ్వీజ శు ౫బుధవాస రానూరాధా
నక్షత్రమున జననము.

ప్రస్తుత నివాసము, } సెరవలి.

☞ అబ్బరాజు హనుమంతరాయశర్మ
పాకయాజి, కృతికర్త.

—♦ కృతిహితులు ♦—

కం॥ శ్రీయును, విద్యయు శీలముఁ
బాయకలరు "పైడిపాటి ♦ వంశాబ్ధివిధుఁ"
గేయగుణుని "యతిరాజుల
నాయుని" గృతిహితుని నెమ్మ♦నంబున నెంతుఁ.

ఆ॥ జంటసిరులపంట ♦ గుంటూరుమండల
వరసభాసరః ప్ర ♦ వర్తమాన
సభిక ముఖసరోజ ♦ సారస మిత్రుని
కార్యధుర్యు నెంతు ♦ ఘనకృతిహితు.

ఆ॥ సారచెన్నరాష్ట్ర ♦ శాసననిర్మాణ
సమితి కార్యకోటి ♦ సాధనచణ
మానసాంబుజాతు; ♦ మానితగుణజాతు
గృతిహితుందలంతు ♦ గృతిముఖమున.

తే॥ మాతృభక్తియు ♦ బితృభక్తి మాన్యవిప్ర
భక్తియును, గురుభక్తియుఁ ♦ భగవదంఘ్రి
పద్మభక్తియు, నృపభక్తి ♦ బాయకుండు
కృతి హితుఁదలఁతు నిరతంబు ♦ గృతి ముఖమున.

తే॥ పాఠశాలల దేశిక ♦ పాళిఁబాళి
నరసివృద్ధికిఁదే ♦ దగి సట్టిసభకు
ప్రభువయినయట్టి "మాపైడిపాటివంశ
వార్ధిచంద్రుని" గృతిహితు ♦ సర్ధి నెంతు.

శ్రీ చెవ్వాకులవారి వంశావళి.

కృతజ్ఞత.

ఉ॥ శ్రీకుల శీల సంపదల ♦ చేతను, భూతనయాత్మనాయకా
వ్యాకుల భక్తిచేత, క్షితి ♦ పాలక జాలక గౌరవాప్తిచే
నాకులపూజచేఁ దెలుగు ♦ నాయకలోకమునందు నెందుఁజె
వ్వాకులవారివంశ, మని ♦ వార్యముగాఁ గొనియాడఁగాఁ
దగెన్

క॥ ఆయులరారఁ గల తెలుఁగు
రాయులఁ జెవ్వాకుల కుల ♦ రమ్యాబ్ధికి రే
రాయులయి వెలుఁగఁగా దగు
రాయులనఁగ నొక్క తెలుఁగు ♦ రాయుం డొప్పెన్

క॥ శ్రీరమణా దృతశీలుం
డా రాయులు నాత్మపత్ని ♦ యం దలరారం
బేరయ్య యనెడు కొమరు, ను
దారగుణాన్వితుని రిపువి ♦ దారుం గనియెన్.

సీ॥ పేరయ్య తనదైన ♦ పేరయ్య వనినిల్ప
వేరెవ్వ రితఁడు నా ♦ వేంకటేశ
మీమహీస్థలినర్థి బ్రేమమైఁ దన్పఁగా
నామారితడు నా ♦ సోమయాఖ్యు

నసమాన పశుపాల ♦ కసుధీవిశాలత
నెసఁగ నాజంటనా ♦ ముసలయాఖ్యు
నబ్బురంబగు కీర్తి ♦ నిబ్బరంబుగ నిల్ప
నబ్బెనా కెనగనా ♦ సుబ్బయాఖ్యు
తే॥ నాత్మసదృశుల నల్వుర ♦ నాత్మజులను
బడసెఁ దనకీర్తిసంపద ♦ పుడమినడర
బుధులు పొగడ నా నల్వురు ♦ పుత్రులందు
వేంకటేశమ్మ హరిభక్తి ♦ వెలసియుండె.

క॥ ఆవేంకటేశమర్త్యుని
చే, వేర్పడ కథికభద్ర చిహ్నాంచితమై
శ్రీ వెలసినట్టి యచ్చమ
చే వెలయఁగబట్టె బంధు శీలము వొలయన్.

సీ॥ గాఁటంపు నాజంట ♦ కూఁటమి తొలిపంట
కోటయాఖ్యుఁడు, వేమ ♦ కొన్నవాండ్రు
పొద్దడి బాపంగ ♦ బెద్దగాఁగాపాడ
బెద్దరెడ్డియ్యయుఁ ♦ బెద్దవాండ్ర
మిన్నగాఁ గాంచుచు ♦ జెన్నైన నడకను
జిన్నరెడ్డియ్యయు ♦ జిన్నవాండ్ర
గన్నవారలకన్న ♦ తిన్నగాఁగాంచు, రా
మస్వామి యన్నల ♦ మాఁదివాండ్ర
తే॥ శుద్ధమతినంచి మించెదు సుబ్బయాఖ్యుఁ
డమరఁగన్గిరి వెంకటే ♦ శమున, కందు

పెద్దరెడ్డియ్య వీరమ్మ ♦ పెండ్లియాడెఁ
జిన్నరెడ్డియ్య కోటమ్మ ♦ చేయివట్టె.
తే॥ పెద్దరెడ్డియ్య పండింపఁ ♦ బేర్మితోడ
వీరమాంబిక వండింప ♦ వేడ్కతోడ
జిన్నరెడ్డియ్య తెప్పింప వన్నిగూడఁ
గోటమాంబిక యిప్పింపఁ గోర్కెతోడ
లేచువిసళ్ళు బట్టలు ♦ లెక్కలేదు.

తే॥ శుభగుణాఢ్య మహాలక్ష్మి ♦ సుబ్బయయును
వేడ్కఁ బాణిగ్రహము గా ♦ వించుకొనిరి
నన్నల గుణాల నాయయ్య ♦ వన్నెగాంచె
నక్కసెల్లండ్రి పోల్కి ♦ నాయమ్మ నడచె.

ఉ॥ పెంచిరి వారలైదుగురు ♦ పేర్మిని జెట్టునుదీయకోర్కెఁద
ప్పించిరి దానినన్నిఁటికి ♦ వీలుగ, మేలుగస్తంభమొందు నా
టించిరి, జీవతృప్తిగ ఘు ♦ టించిరి భోజన సత్రమాతతన్
మించిరికీర్తి చేత నతి ♦ మేదుర మోదర సానుభూతిచేన్

క॥ పెదరెడ్డియ్యకుఁ బ్రేమా
స్పదపతి వీరమ్మ కధిక భక్తిపరుండు
న్విదితకళా వైభవుఁడు స
ముదితాత్ముఁడు కోటయాఖ్య పుత్రుఁడు వొడమెన్.

ఉ॥ విద్యను నేర్వ నేరలను ♦ విద్యనుగూర్చి ధనంబునీయఁగా
విద్యను నేర్పువారలకు ♦ విద్యను బట్టి సహాయమీయఁగా

విద్యను నేర్పి యవ్వల, న ♦ విద్యను బోకడ వెట్టఁగట్టిగన్
విద్యను నెప్డుఁబ్రేముడిని ♦ బెంపను నింపను గోట యేతగున్

క॥ శ్రీలలరారంగఁ దెనాల్
తాలూకా బోర్డునందుఁ ♦ దగసభికుండై
మేలొదవఁ జలిపెఁ బ్రజలకు
జాలఁగనాశ్లాఘనుండు ♦ సన్నుతులుగనన్.

క॥ ఆకృత సత్కృతి కోటయ
యాకృతివిని వ్యాప్తి కర్థ ♦ మిడియెంబ్రీతిం
బ్రాకృతపుణ్యము బొంగఁగ
నాకృత ధర్మునిపుడెన్ను టర్హంబౌగా.

క॥ శ్రీచవ్వాకులవారు, శు
భాచారు లటంచునెంచి ♦ యాకోటయ్యన్
శ్రీచేమించిన దేవుం
డాచంద్రార్కమ్ము గీర్తు ♦ లందంగ నుతన్.

క॥ అత్తయుఁ గోడలుపొత్తున
హత్తుకొనుచు నుందురెటుఁగ ♦ మనుచుండెడు వా
కత్తెర కత్తెలు బెగడని
కృత్తాఘులువారికబ్బ ♦ శ్రీవాక్సరణుల్.

శ్రీ నారాయణుఁడు

శ్రీ దశావతారములు

—:o:—

౧ మత్స్యావతారము

శ్రీనారాయణుఁడగు దేవుండు జగములన్నిఁటి యందుఁ, బెద్ద వస్తువులందుఁ జిన్న వస్తువులందుఁ, గదలఁగల వానియందుఁ, గదలలేని వానియందు నెప్పుడు నెక్కువగాని తక్కువగాని లేకుండ బట్టలయందునూలును, మట్టియందు దాని రవ్వలును, దట్టముగ నిండియున్నట్లు నిలిచి వెలుంగుచుండు. అటువంటి మొదటి వేలుపు తనమంచియలవాటులను మనకలవాటు పరుపను, బీదసాములను గొడ్డుగోదలను సాకను, జేయఁదగని పనులను గల్లలను, మొలకలతోఁ గుల్లగించి వేయుటకును, జేయఁదగిన పనులను నిజములను మొలకల నిలిపి కాయుటకును, బ్రాఁకులాడుచుండును. ఆయయ్యయే యా యా సమయముల నాయాసమనక యా యదనునకుఁ దగిన యనేకావతారములెత్తెను. అందు నందఱిచే నెఱుఁగఁబడినవి పది. వానిలోఁ దొలుతటిది మత్స్యావతారము.

పూర్వము భాగ్యముల కుప్పయు విద్యలగొప్పయునగు ద్రవిళదేశంబున సత్యవ్రతుండనురాజు పాలించుచుండె. ఆయన యొకనాఁడు కృతమాలిక యను నేటికిఁ బోయి "స్నానముఁ జేసి ఉదయబ్రహ్మకు నర్పణముగ జలతర్పణము విడుచుచుండె. ఆసమయమున నారాజు దోసిట నొక్క చేపపిల్ల తగిలి వచ్చె. దానికాతఁడులికిపడి మీనుపిల్లను నీటం ద్రోసె. అప్పుడది యా పుడమిఱేని కిట్లనియె.

ఓ పెద్దవాఁడా! పెద్దచేపలు చేపలరూపుమాపు పాపులు రేపటినుండి నన్నువంటి మీనుపిల్లల నీటనిలువనీక యొడిసి మెడబట్టి చంపమిడుక లేక పుట్టికవంటి నీదోసిలి పట్టుఁజేరితి.

అట్టి నన్ను ధర్మములకుఁబట్టగు నీవు కనికర ముట్టిపడఁగా మటకుమారుగ నట్టేటఁ బుట్టిముంచినట్టు నీటఁ బదలి పెట్టితివి. ఇప్పుడు నేనెవ్వరికిఁ జెప్పుకొందు? తల్లిచేత వదలఁబడిన బిడ్డ దాదిచేతఁ బాదలునా? ఇఁకమీఁద నేనాపాపులచేతనో? ఈ చేపలవాతనో? పడవలసినదాననే యని దీనముగాఁబలికె. ఆ చేప జాలిమాటలువినిన నేలఱేఁడు దానిని గమండలు జలములనిడి తననెలవునకుఁ గొనిపోయినవాఁడయ్యె.

ఆమీఁద నది యొక్క రాత్రంబున బాత్రంబు నిండినదయ్యె. తరువాత మీనము తనకుండుటకుఁ గమండలము చాలదన రాజొక్క విశాలపాత్రంబున దానినుంచె. పిదప ఝషంబు రెండుగడియలలో మూఁడుచేతుల నిడుపయి పట్టు చాలక మఱియొకండు దెమ్మనియె. ఓరుపునకుఁ బేరుపొందిన

యానేరువరి దాని నొక్క చిఱుతమడువుననిడియె. తదుపరి నీటదిరుగుడు తనకందునెడము చాలదని మిడుక మంచివాఁడగు పుడమిఱేఁడు వేరొక్క పెద్దమడుపునఁ జేపను బడవైచె. కొన్నాళ్లకాచోఱ యదియునిండి తానుండ నింకొక్కండు తావుఁజూపుమని నాపుణ్యాత్ముండు మెచ్చఁదగిన నడవడిగలవాఁడు కావున నామహామీనంబును మహాసముద్రంబున వదల నదియిట్లనియె?

మత్స్యము॥ రాజచంద్రా! ఇంతకాలము నాకాలికి ముల్లు నాటకుండ నన్నుఁ బెంచి కడపట నన్నీలాఁగున విడుచుట పాడియగునే? కడలినుండి నన్ను వెడలింపుమనవుఁడు పుడమిఱేఁడు వింతయైన యాచేప పలుకులకుఁ గొంతసేపు లోన నాలోచించి దానికలతెఱంగంతయు నెఱుఁగనెంచి యిట్లనియె.

సత్యవ్రతుఁడు॥ ఓ మహానుభావా! దేవదేవా! చేపరూపముఁ దాల్చిన నీవెవ్వండవు? ఒక్కనాఁడు నూరామడలపొడవును వెడలుపునుఁగల యొడలునఁ బెరుగుచేపను నేనెక్కడను నింతవఱకు గనియెఱుఁగను, వినియు నెఱుఁగను. ఎక్కడనైన మీనునకు నిటువంటి మేనుగలుగునే? ఎవ్వరినోదిక్కుమాలినవారిని మక్కువతోఁ గాపాడ నిక్కరణిఁ జేపరూపునఁ జూపట్టితివి. మొదలును నడుమును తుదయును లేనివాఁడవు. పుట్టుటయుఁ బెరుగుటయుఁ జచ్చుటయుఁ లేనివాఁడవు. కాని యిచ్చవచ్చినప్పుడు మెచ్చుగులుక జగ

ములఁ గలిగింపను వెలిగింపను నలిగింపను జాలినవాఁడవు. నీయవతారము మాయందఱకు మేలుగూర్చును. పూవుల యందు వాసనలు జీవులయందు వాయువు నుండులాఁగున జగములందు నీవుందువు. నీయందన్నియునుందును. అన్నిటియందు నీవునుందువు. నీవుకానిదేదియును లేదు. సత్వరూపుఁడవగు నీవు తామసరూపుండ వేలయైతివో? తెలిపి మమ్ము మనుపుము. అనిన నాభూపాలునకుఁ జేపరూపు జూపిన దేవుఁడిట్లనియె.

మత్స్యము॥ రాజా! నీపలుకు నిజము. ఇఁటమీఁదట నేటికేడు దినంబులకు బ్రహ్మకొక్క పగలునిండును. అప్పుడు సప్త సముద్రములు నేకమగును. ఆమున్నీటిపెన్నీట మూఁడు జగములుమునుఁగును. ఆలో నాపనుపున విత్తనములు తీగలు జేర్చియుండినయోడను నేఁడుగురు జడదారు లెక్కి తిరుగుచుందురు. వారినెమ్మేనుల వెలుఁగుచేత, జిమ్మచీకటులు చిమ్మివేయఁబడుచుండును. ఆపెద్దనావ పెనుకడలి నీటికరుళ్ళకు లోనుగాకుండ రెండువైపుల నాగఱుల నడ్డంబుగ నిడుచుందుడు. ఇంతియకాక పెనుమొసళ్ళులోనగు నీటఁదిరుఁగు జంతువులకు గుండెలలో గాలముగ నొక్క పెద్దపాము త్రాఁడున నావకును నాకొమ్మునకు లంకెవైచి సముద్రపు టలలనుండివచ్చు పెద్దగాలికందకుండ దానిని నడపుచుందు. నీవునావ రాఁగ నేదాని నెక్కుము. నేను నిన్నును మునులను గాపాడుచుఁ దమ్మిచూలియైన

బ్రహ్మ నిదుర లేచువరకు నిట్లుమెలఁగెద. నామహిమ పరబ్రహ్మంబుగా నెఱుఁగుమని యాదేవుండు కనుపడకేగె.

అంతట భూకాంతుండు చేపరూపుఁజూపిన శ్రీపతి పాదపద్మములు దలఁచుచునుండె. ఆపయిఁ గల్పాంతమయి తొమ్మిది మేఘములుఁ గ్రమ్మి యేనుఁగు తొండములావు ధారలతో వర్షింప, ముల్లోకంబులు చీకాకుపడి మున్నీటిపెన్నీటమునిఁగె. ఆమహారాత్రియందు బ్రహ్మ తనపుట్టించుపనిమాని, మేను విఱుచుచు, ఆవులించుచు, సంచదూదిపానుపునఁజేరి, తనకుఁ బలుకుఁదోడగు పలుకుల వెలందితోఁగూడి నిదురించె. ఆతొలి యాలుమగలు,నట్లునిద్రవోవ హయగ్రీవుండను రాక్షసభటుఁడు బ్రహ్మ నలు మొగముల వెడలిన తొలిచదువులగు వేదధనంబును దొంగిలించి బైటం దిరుఁగ వెఱచి, నీటఁదూఱినవాఁడయ్యె. అప్పుడు కుఱుచగఱులును, జిఱుతతొడలును మెఱుఁగుబంగరు టొడలును నెఱిగల పొడలును సిరిగల మొగమును, వెన్నెంటి కొమ్మును, గఱుకు మెఱుఁగుచూపులుఁ గలిగి శ్రీపతి చేప రూపునఁజూపట్టెను.

అట్లు లక్షయోజనముల చుట్టుకొలతగల కఠిన పాఠీనమయిన వైకుంఠనాథుఁడు మున్నీట నిట్లు విహరించెను. ఒకసారి నీటఁదిరుఁగు జంతువుల మ్రింగుచు మఱియొకతూరి నీరుఁ ద్రావి నింగికి నుమియుచు వేఱొకసారి యొడ్డుఁ జేరుచుం గొండొకసారి నీటఁ దాఁగుచు నింకొక సారిబైటఁదేలుచు మీన

ముల దీటుచు మీనులఁదాటుచు బంగరుమేను మెఱయించుచుఁ బొంగి వెలుఁగుచుండె.

ఆలో దేవునానతిఁ బెనునావ తను జేరిన సత్యవ్రతుండు విత్తనములతోను దీఁగలతోను దానినెక్కి మునులంగూడి మత్స్య దేవుఁదలంచుచుండ దేవుండు సనుదెంచిన రాచతపసి యిట్లని పొగడఁదొడంగెను.

మత్స్యదేవ స్తనము.

సత్య॥ బంగారము నిప్పుతోఁ జేరి వన్నెను గాంచినట్లు మేము నిన్నుంజేరి ముక్తిని గాంచెదము. మాలోపములను దలఁపక మాలోపలి పాపములు మాయునటులుగా నీలోపలఁదలఁపుము. అటనీలోపల మమ్ముఁజేర్చు. నీకిది తగుగద? ఇది నీకు సహజమని నే నెఱుఁగుదును.

కం॥ మాలోపములం దలఁపక
మాలోపల పాపములను ♦ మాయునటులుగా
నీలోపలఁదలఁపుచునట
నీలోపలమమ్ముఁ జేర్చు ♦ నీకిదితగుగా? ॥

అనిపొగడిన నేలదొరయెడల మెచ్చి తనలోకము నిచ్చెదనని వరమునిచ్చెను. తరువాత దొంగిలింపఁబడిన ప్రాఁజదువుల మొఱలాలకించి మీనుమేను బూనిన దేవుండు తోఁకజాడించి తెక్కలుఁదాటించి, తొలిచదువుల దొంగనుదాకి కొమ్మునఁగుమ్మి, ఱొమ్ముఁజీల్చిపడవేసె.

అట్లుపడనేసి వేదమ్ములఁదీసికొని, నిదురలేచి తెలివిగని యున్న బ్రహ్మనుజేరి తొలిపలుకులిచ్చి, తెలివి మరువకుండుమని చెప్పి, వెళ్ళినవాఁడయ్యె. పిదప బ్రహ్మ మరుదినమునుండి జగములెప్పటియట్లు కావింపుచుండె.

క॥ చదువుల దొంగంగూలిచి
చదువుల వేలుపున ♦ కల్ల చదువులనిడియా
చదువుల తుదల మెలంగెడు
చదువులదొర కను ♦ మొఱంగి చనెఁ దానహహా!

౨ కూర్మావతారము

మున్ను దేవతలు రాక్షసులు పోరాడఁగా,నందురక్కసులు వేలుపులఁ బాఱఁదోలిరి. అపుడు జేజేలు తమకుఁ బెద్దయగు బ్రహ్మను ముందుంచుకొని విష్ణుపాలికి వెళ్ళి తమ కష్టములు తెలుపుకొని, యిష్టములు తీరుపుమని వేడుకొనిరి. ఆనారాయణుఁడు వారిమొరలాలకించి దేవతలారా! మీరు వేగపడక వీలు గలుగువరకుఁ బాముకప్పురువలె నోడలుగప్పి యొదిగి యుండుడనియె.

క్షీరసాగరమథనము.

అని పలికి మఱియు చావులేని మందుపుట్టుపూనికనెఱప వలయునని నుడివె. అట్లునుడివి పాలకడలిని గడవనుజేసి,యందు

నుందున నుపకరించుతీగలు, చెట్లు, గడ్డి, వేయించెను. మందరమనుకొండను గవ్వముగను, వాసుకియను పెనుబామును త్రాడుగను, జేసి, రాక్షసులు పడగలును దేవతలుతోఁకనుబట్టి తరువ మొదలుపెట్టిరి. ఆసమయమునఁ బెనుగొండ రాపిడికి నోడలుమడగి కడుబడలిన వాసుకి విడువిడుఁడనఁ గుదురులేని కవ్వపుఁగొండ బుడబుడమను చప్పుడులు నుప్పరముఁ గప్పఁ బాలమున్నీటమునిఁగిపోయిన దాయెను. అట్లుమునిగిన తరిగట్టు నాఁగబట్టఁ బలము సాలక వారు నిలువఁబడిరి.

అట్టియెడ నూరువేల యామడల వెడలుపుగలిగి ముల్లోకముల తాఁకునకయిన వీఁక చెడని వ్రేఁకమయిన వీపుచిప్పయు జగమంతయు మ్రింగఁదగు నోరును గదలఁగల వస్తువులను గదలఁ జాలని వస్తువులను నన్నిటి నిముడుచుకొనఁ గలుగు పెద్దకడుపును బదునాలుగు జగముల నింకనన్ని జగములు వడ్డను నడ్డుకొనఁ జాలు కాళ్లును, లోపలికి వెలికి దిగుచు తుండంబును దామరలవంటి కన్నులుగలుగ లక్ష్మి మెలుకాఁడు తాబేలురూపుఁబూనెను.

అట్లు మేటి తాబేటిఁరూపమునఁ బొడచూపిన శ్రీపతి సముద్రమునఁజొచ్చి, యందుఁగ్రిందగు మందరము వీఁపునందుఁ బూనిపైకెత్తెను. అపుడు, వేలుపులు, రక్కసులు, మిక్కుటముగ, స్వామీ! నీవకావఁగలవాఁడవని పొగడిరి. ఇవ్విధమునఁ గూర్మదేవుఁడు కవ్వఁపుఁగొండను బైకెత్తినిలుప, దేవ,దానవులు తిరిగి సముద్రముఁదరువ మొదలిడిరి. అప్పగిదిఁ దరువఁ

దరువ దొలుత విషముపుట్టి లోకమునుఁ జీకాకుపరుపఁ జేదనేక దానిని శంకరుండుకుత్తుకనిడి కఱకంఠుఁడునానొప్పె. ఆమీఁద వరుసగా లక్ష్మియుఁ జంద్రుఁడుపుట్టి విష్ణువక్షంబును, నంతరిక్షంబును, నలంకరించిరి. వెల్లగుఱ్ఱము వెల్లయేనుఁగుఁబుట్టిన దేవేంద్రుఁడు, బలియుఁగొనిరి. కల్పవృక్షము కామధేనువు బుట్టినసురలుతీసికొనిరి. చివరకాపాలకుప్పయందుఁజేఁటులేని యమృతము బుట్టినదయ్యె. రాక్షసులు దానినిహరించి దేవతలఁ బరిహాసించుటఁ జూచినవాఁడయి శ్రీహరి మోహినీవేషంబు దాల్చివచ్చి యమృతకలశంబుగొని సుస్నాతులయిన దేవ, దానవుల వేరువేరు తావులఁ గూరుచుండబెట్టి రక్కసుల వంచించి వేలుపులకమృతంబుఁ బంచినవాఁడయ్యెను. అప్పుడొక రాక్షసుఁడు దేవతలలోఁజేరి యమృతముఁద్రావ సూర్యచంద్రులవలనఁ దెలిసి వానిని జక్రమునఁ దునుముఁడు మొండెములు రాహుకేతులైరి. పాలకుప్పను గడవగను, మందరమును గవ్వముగను, వాసుకిని దాడుగను జేసి తరచి సిరిని సుధనుబడయు హరికిఁజెల్లినది. కాని వేరొకనికిఁజెల్లదని చెప్పకయ తెలియఁబడు చున్నయది.

కం॥ తరికొండును దరికడవయుఁ
దరిగొండయు, దానికుదురు ద్రాడును దానై
హరి,చావు లేనిమందును
సిరిని, బడసె నింక నేమిచేయఁగలేఁడో? ॥

3 వరహావతారము

ఒకనాఁడు బ్రహ్మమానస పుత్రులగు సనకసనంద నాదులు వైకుంఠమునఁగల శ్రీహరిఁ జూడఁబోయిరి. అచట విష్ణుమందిర ద్వారపాలకులు వారిని లోపలికి వెళ్లుటకు వీలుకాదని వారించిరి. అంత నాయయిదేండ్ల ప్రాయపు, దెసమొల, బాలురు నారాయణ ద్వారపాలకుల పలుకులకలిగి, మీరిచట నుండఁదగినవారుకారు; భూమిమీఁద రాక్షసులయి పుట్టుఁడని తిట్టిరి. అయ్యెడ నాగడబిడవిని, యన్నియు నెఱిఁగినహరి కారణమును గార్యమును నారసివచ్చి బంగారుకడుపువేలుపు కొడుకుల యడుగుదామరలకుఁ దనయౌదలతాఁక మ్రొక్కి, తనవాకిలికావరుల తప్పునకోర్చి కాపాఁడుఁడని వేవిధముల వేడుకొనియె. ఆపిన్నపెద్దలు, వెన్నుని, పలుకులుపెద్దసేసి వారిని గనికరించి మూఁడుజన్మముల వైరముబూని వారిచేత హతులయి తుదకుమీచోటుల మీరుచేరుదురుగాక, యనివారు మఱియొక చోటికి నరిగిరి.

ఆమీఁద హరియొక్క వాకిలికావరులగు జయవిజయులు దితికశ్యపులకు హిరణ్యకశిపుఁడు హిరణ్యాక్షుఁడను పేరులతో బుట్టిరి. అందులో రెండవవాఁడగు బంగరుకంటి రక్కసుఁడు నెక్కుడను దనకెక్కుఁడగు మొనగాఁడొక్కఁడును లేఁడని ముల్లోకాలు చీకాఁకుపఱచి తిరుగుచునుండెను. అట్లు కన్నగానక పిన్నయనక, పెద్దయనక, బీదలనక, సాదులనక, మంచి

యనక, చెడ్డయనక, చెలరేఁగి విచ్చలవిడిగ దిరుగుచు బుడమినియంతయుఁ జాపగజుట్టి చంకఁబెట్టుకొని పాతాళమున బఱుఁగువాఱెను.

ఆపుడమిదొంగసంగతి యెఱింగిన హరి చంద్రకాంతాలవంటి మేనును భూమ్యాకాశములఁ గోరాడి ప్రక్కలు సేయఁజాలు ముట్టెయు బ్రహ్మాండము పైఁబడ్డను నడ్డుకొనజాలు వొడ్డకాళ్ళను దిక్కులఁగల యాముటేనుఁగుపిండుల బిండిపిండిసేయునయిన వజ్రమువంటి కొమ్మును గలిగిన వరాహరూపమును దాలిచినవాఁడయ్యెను.

అట్లు తెలిపందిరూపునందిన యిందిరమగఁడు పాతాళమునకుఁబోయి బంగరుకంటి రక్కసుఁ (హిరణ్యాక్షు)దాఁకె. వాఁడు సిరిమగఁడని యెఱుఁగనివాఁడు కావున నాదేవునితోఁ బోరునకు దొరకొనియెను.

అప్పుడు తెలిపంది రూపునఁజూపట్టిన మొట్టమొదటి వేలుపు హిరణ్యాక్షు వెడఁదకొమ్ముఁ దనకడిఁదికొమ్మున రక్తమ్ముగాఱఁ జీరి ప్రాణచెరిచిన వాఁడు తలప్రాణము తోకకువచ్చి నేలబడి గిలగిలతన్నుకొని చచ్చినవాఁడయ్యెను. తరువాత వరాహదేవుఁడు భూమి కొమ్మునధరించి తెచ్చి యెప్పటియట్లనిలిపె. అప్పుడాదేవుండు పుడమినిగూడి నరకుండను రక్కసుని గనియెను. కృష్ణావతారమున సత్యభామతోఁ గూడిపోయి తానేవానిని జంపనెంచెను. తండ్రి యొకకొడుకు మఱియొకకొడుకును గొట్టిన గొట్టినవానిని శిక్షించి

వడినవానిని రక్షించినట్లు; దేవుఁడును తనబిడ్డలగు దేవదానవులలో దేవతలఁగొట్టు రాక్షసులను శిక్షించి దేవతల రక్షించుచుండును. ఇదియె మాయాదిదేవుని పనియని తెలియనగును. చెడ్డవారిని ద్రుంచుటయు మంచివారిని మంచుటయు జరుగును.

క॥ పుడమి ముడిచి క్రిందనుగల
పుడమికిఁజను పుడమిదొంగఁ బొడవడఁచియటం
బుడమిచెలిఁ జక్కఁబరచెను
బుడమిమెడద తమ్మితేఁటి ప్రోడతనమునన్॥

౪ నరసింహావతారము

శ్రీ నారాయణమూర్తి తనతమ్ముఁడగు హిరణ్యాక్షునిఁ జంపెనని పగఁబూనిన హిరణ్యకశిపుఁడు బ్రహ్మను గూర్చి తపస్సుఁజేసెను. అట్లుసేయుఁగా బ్రహ్మ వానితపంబునకుఁ దలఁగదల్చి మెచ్చి కోరినవరముల నిచ్చెను. తరువాత, నాతఁడు తాతవరముల బలముచేతఁ దూర్పుదిక్కునేలు పురుహూతుఁడు మొదలగు దిక్కులఁగల దేవతలఁగెలిచి మ్రొక్కులవానిగాఁగొనియెను. ఇట్టియెడ మూలలఁబడియున్న గాలియుఁ గీలియు వానికొకలెక్కయా? వారినిఁ బడకటింటను వంటయింటను గట్టివేసెను. అట్లు తనకత్తి కెదురుకత్తిలేకుండ

మూఁడులోకముల నెకడనైన నెవ్వడైనఁ దనపేరు సెప్పిన నోరువిప్పినుడువవెఱచి గడగడవడఁకుచు మిడుకనతఁడు కడు బెడిదముగ ముచ్చోఁటులేలుచుండె.

అట్లు జరుగుచుండ తానుతప్పి వేఁపచెట్టునందు రావిచెట్టు పుట్టినట్లు హిరణ్యకశిపునకుఁ బ్రహ్లాదుండను కుమారుఁడు పుట్టెను. ఆచిన్నవాఁడు తన్నుఁ గనుఁగొన్నవారు నెన్నఁడగిన తిన్నఁదనముఁ గలవాఁడు. అతఁడు తనయందుఁగలవాఁడె యన్నిటియందుఁగలవాఁడని యెఱింగినవాఁడు. పెద్దలఁగనినప్పుడు తద్దయు నడకువతో మ్రొక్కువాఁడు. గన్నులకు బెరయున్న లడ్డముగవచ్చినప్పుడు వారిని దల్లులుగఁ గన్నవాఁడు, దల్లిదండ్రులకన్న నెక్కువగ బీదసాదుల నేదినవాఁడు, గవ్వలాటలనైన నవ్వులకైన బొంకనివాఁడునగును.

ఆయన సిరిమగండు తన్నుఁజేరినఁ జెలికాండ్ర జేరమఱచును. హరి తనదగ్గరనాడిన రక్కసిపిల్లలతో నాడమఱచును. దేవుఁడు తనతో మాట్లాడుచుండిన నితరులతో మాట్లాడ మఱచును. తనలో దేవుని జూచిన మఱిదేనిని జూచుటకు మఱచును. ఇట్లు కేశవభక్తుల నాశయు నారాయణనామముల పారాయణత్వము మాధవ కథల బోధనాశక్తియుఁ గలిగి వాఁడు దేజరిల్లుటఁజూచి తండ్రి వాని యలవాటుల మానుప నెంచి శుక్రుఁడను గురునొద్ద చదువనియమించిన వాఁడుచదువుచుండె.

కొన్నినాళ్ళకుఁ దండ్రి పిల్లవానిబుద్ధి మారినదో యని పిలిపించి పరీక్షింపఁ గన్నతండ్రికిఁ జిన్నవాఁడిట్లనియె. తండ్రీ! ఎల్లవారు నేను, నీవు, నను భేదముఁ బెట్టుకొనక యంతయు హరిరూపమేనని నమ్మి వానియందు మనముం జేర్చి యుండవలయును. పారిజాతపుష్పముల తేనెం ద్రావు తుమ్మెద వేరు పూవును జేరనట్లు గంగానదిలోని తరగలపయిఁ దూఁగాడు రాయంచ వేరునదికి బోనట్లు తియ్య మామిడి చిగురుటాకులఁ దిని సొక్కుకోవెల వేరుచిగురును దిననట్లు హరియందు గుణాములఁ దలఁచుటకలవాటుపడిన వాని మనస్సు వేరువారలఁదలఁచుట కలవాటు పడనేరదు. అని యుక్తియుక్తముగఁ బలికె.

ఆమాటలువిని తండ్రియు గురువును గోపపడిరి. తరువాత శుక్రుఁడు వానిని దిగిగికొంపోయి కొన్నినాళ్ళు శిక్షించి త్రివర్గ ముపదేశించె. పిమ్మట వాఁడు బాలుర నేకాంతమునకుఁ బిల్చి మోక్షమార్గ ముపదేశించె.

హరినిఁ బూజించు చేతులు చేతులనియు, వాని నెన్ను నోరు నోరనియు, వానిని జెప్పు గురుండు గురుఁడనియు, వానినిఁ దాకు మేను మేననియు, వానికి మ్రొక్కు తల తలయనియు, వానినిఁ జుట్టివచ్చు కాళ్ళు కాళ్ళనియు, వాని వర్ణించు కావ్యము కావ్యమనియు, వానిని వెల్లడించిన విద్య విద్యయనియు; వానిని గొల్వుమను రాజ రాజనియు, వానిని గనువాని చెలువు చెలువనియు, వానిని దలఁచుమను తండ్రి

తండ్రి యనియు, వానిని బొగడు దినము దినమనియు వాని కంటె వేరేమియు లేదనియు బోధించె.

సీ॥ హరిని బూజించిన ♦ హస్తంబు హస్తంబు।
నుతుల వానిని ♦ బల్కు నోరు నోరు
మందరధరుఁజెప్పు ♦ మతకర్త మతకర్త।
తనుతనాతని దాకు ♦ తనువు తనువు
రాధాపతికి మ్రొక్కు ♦ నొదలయొదల।
యతనిని వలగొను ♦ నడుగు నడుగు
కమలేశువర్ణించు ♦ కావ్యంబు కావ్యంబు।
విధుఁ బ్రకటించిన ♦ విద్యవిద్య
రక్షకుని గొల్వుమను నట్టి ♦ రాజురాజు।
చిత్రముగవానిఁ గనఁగొను ♦ చెలువుచెలువు
తనయ! హరిఁదల్చరా యను ♦ తండ్రి తండ్రి।
మును త్రివిక్రముఁగొని యాడు ♦ దినము దినము.

అట్లు బాలురనుగూడ తనవైపునకుఁ ద్రిప్పుకొని ప్రహ్లాదుండు మెలంగుటకని శుక్రాచార్యుండు వానిని హిరణ్యకశిపుం జేర్చిన వాఁడయ్యె. రాక్షసపతి ప్రహ్లాదుంజూచి బొమలు ముడివైచి యేమిరా! నీహరి యెక్కడ నున్నవాఁడో చూపుము లేకున్న నిన్నుఁ జంపుదుననిన వాఁడిట్లనియె.

తండ్రీ! ఒక చోఁట నననేల? నేలను, నీళ్ళను, నగ్గిని, గాలిని, నింగిని, జగములఁ గలయన్నిఁటిలోను రేలను, బగళ్ళను, నెప్పుడును, బట్టలను నూలున్నలాగున దేవుఁడుండును.

కం॥ నేలను నీళ్ళను నగ్గిని
గాలిని నింగిని జగములఁ ♦ గల యన్నిఁటిలో
లేలను బగళ్ళ నెప్పుడు
జేలనునూలున్నలాఁగు ♦ సిరిమగఁడుండున్॥

ఆమాటలకుఁ దండ్రి "నేయివోసిన నిప్పువోలె మండి, యీ స్తంభంబునఁ గలఁడేని చూపుమని దానినఁ జేతఁ దట్టినవాఁడయ్యెను. అపుడు పాతాళ్రియందెడవు చాలక దానిని [illegible]గుల్చుకొనివచ్చు గాలివలెను మ్రానురాయిడివలనఁ జిటచిటనను చప్పుడులతో వచ్చు నగ్నివలెను మీఁద సింహరూపము క్రింద మనుష్యరూపముఁగల నృసింహమూర్తి కంబమునఁ గలిగెను. ఇట్లు కలిగిన దేవుఁడు హిరణ్యకశిపుఁ బెనుగోళ్ళఁజీరి చంపి బాలుని గాచినవాఁడయ్యెను.

కం॥ హరిచిత్రతగలిగ శ్రీనర
హరియయి యేతెంచి రాచ ♦ స్వాగణి నెంతే
హరియించి చిన్నిదాసరి ♦ హరి!
యని యెన్నంగఁ దేటి ♦ యాతనిఁగాచెన్॥

౫ వామనావతారము

తొల్లి బలియను రాక్షసరాజు తనగురువగు శుక్రాచార్యుని దగ్గరకుఁబోయి మ్రొక్కి లేచినిలువఁబడి తనపినతల్లి కొడుకగు నింద్రునికలిమికిఁ దనలేమికిఁ గనుదిగులునవగచెను.

ఆభార్గవుండు శిష్యునిచేత విశ్వజిద్యాగముఁ జేయించెను. అప్పుడగ్ని దేవుఁడు బలికిఁ గానుకకు బంగారురథమును, బచ్చగుఱ్ఱములును, సింగపుటెక్కెమును, జెడని విల్లునమ్ములు, జెఱుగని కవచమును, ఎఱుగని యంబులపొదియునిచ్చెను. తాత తామర పూలదండ నిచ్చెను. గురువు శంఖము నిచ్చెను. అట్లు చెడని సాధనములఁగొని, బ్రాహ్మణపూజలు సేసి, వారిదీవనలంది, బలి యింద్రునిపై దాడివెడలెను.

అతఁడట్లు పెనురక్కసి దండులతో వేలుపుల రాజధానికి వెళ్లినవాఁడయ్యె. ఆయమరావతియందు రాజుతోఁటయెటువంటి ముసలివాండ్రనేని పసివాండ్రనేని వడుచువాండ్రను జేయుంజాలును. అదయెల్లయెడల చిగురు తలిరాకు మొగ్గ సగమువిచ్చిన పూవు బాగుగవిచ్చిన పూవుగుత్తి పిందె దోరగాయ పండు గెలల వ్రేగుఁలాఁగలేక మూఁగి విఱ్ఱవీగి కిఱ్ఱుమనుచు పెనుగోరికలు తీర్చుచెట్లతో నిండియుండును. ఆచెట్లక్రింద నడిగిన పాల్లనిడగల కురుమట్టమయి తొమ్ముత్రిండగల యావులు పండుకొని నెమరుగులువారని నెమరువేయుచుండును. ఆయావులవలెఁ గావలసిన వాని నివ్వగల పెద్దవైనమణులును నామణులవలెఁ బ్రకాశించు వేలుపుచానలును, నాచానలమై తీగల వ్రేలాడు పుణ్యము జేసిన రాచదొరల పిండులు నందుగలవు. ఇటువంటినగరును బోడగనిపొగడుచు, బలి వెళ్ళి దేవేంద్రుని యుద్ధమునకు రమ్మనియెను. అప్పార్థపినిన్నయింద్రుఁడు గురుని యాజ్ఞచొప్పున ఇది యెదిరి

నెదిరింప నదనుకాదని మదిఁదలచి స్వర్గపురమునదలి దేవతల తోఁ గామరూపుఁడై తిరుగుచుండెను.

అట్లుబలి, యమరేంద్రుని, మాటమాత్రమునఁ గెలిచి యమరావతిని నిలచి మూఁడులోకములు తనవశముఁ జేసికొని చిరకాలము రాజ్యము నేలెను. శుక్రాచార్యులతనిచేత నూఱు వాజిమేధంబులు జేయించెను. అప్పుడు దేవతల తల్లి యదితిపతి యగు కశ్యపుఁజేరి తనకొడంద్ర మనమంద్ర కష్టములు చెప్పు కొని, గోడుగోడున నేడ్చినదయ్యెను. అంత కశ్యపుఁడు చిన్న భార్యను "పయోభక్షణ వ్రతంబు" నాచరించుమని, ఆమం త్రము నావిధిఁజెప్పెను. పిదప నదితియుఁ బదిలముగ నావ్రతము బన్నెండు దినములు నాచరించెను. ఆమీఁద శ్రవణమున విష్ణువు ప్రత్యక్షమయి, నీకడుపునఁబుట్టి మీకష్టములు దీర్తు నని పోయెను. తరువాత దేవమాత పతిదయచేతఁ జూలాల య్యెను. ఆమె నెలలు నిండిన వెనుక శుభలగ్నంబునఁ జిన్నిపొట్టి కొమరుఁగనియెను. ఆలేగుఱ్ఱఁడు నెలరేకలాగు దినదినాభివృద్ధిఁ జెంది యైదేఁడ్లవాఁడయ్యెను. వెనుక నతనికిఁ గశ్యపుఁడు వడుగుచేసి యజ్ఞోపవీతము మొదలైనవాని నిచ్చెను. ఆబుమతిఁడు కుబేరుడిచ్చిన పాత్రిగొని భవాని మొదలగువారిచేత భిక్షఁ గొనియెను. ఆపై నాపిన్నవాఁడు దండము కమండలముఁబూని వేదముఁబఠింపుచు బలిచక్రవర్తి యజ్ఞశాలకువచ్చెను. అట్లు వచ్చి బలినిదీవించి కాలుసేతులుదాల్చిన వేదములకుప్పయో యనఁ డాకేలకఱ్ఱ గొడుగులు జంక భిక్షాపాత్రయు వలకేల

జపమాలికయు గమండలము మెరయ మృదు మధుర ప్రియ వచన రచనలు పలుకుచు నిలుచున్న వడుగుఁ గుఱ్ఱని నందఱు లేచి మన్నించి యాదరించిరి. బలియు నమస్కరించి గద్దియ నిడి పసిడిపళ్ళెరమున వడుగు చిన్నియడుగు లునిచి పెండ్లము బంగారు జారీచెంబుతో నీరువోయఁగడిగి తడి తుడిచి వడుగు నడుగుఁదమ్ములజారిన నీరు నాలును దానును తలనుదాల్చెను.

ఆపయిని బలివడుగా! నీ వెవరివి? ఎక్కడనుందువు? ఏమి కావలయును? తెలుపుము అనిపలికెను. అంతవడుగు నేను పని గలిగినప్పుడు కలుగుదును. అంతటనుందును. నాకు చుట్టములు లేరు. ఒంటివాఁడను. కాన నొకటిరెండడుగుల నేలనిచ్చి పుణ్య మునఁబొమ్ము అనెను. ఆమాటలువిని బలి అయ్యా! మీరు నాపెంపుఁ గనిపెట్టక యడిగినారు. మఱి యేదేని గొప్పగ గోరకైతిరన నతఁడిట్లనియె.

వడుగు. రాక్షసరాజా! ప్రాఁకులాడక వగవక కొంచెమైనను గొప్పగాఁగనక తనివి గనకున్నవాఁడు నేఁడు దీవులలో నైనను బాగుపడనేరఁడు. నీటిచేత నిప్పుచల్లారినట్లు దొర కినదానితోఁ దనివిచెంది సంతోషింపనివాని యాశయను చీకటిచేత కాంతి తగ్గిపోవును. సంతోషికి సుఖముకల్గును. పాపముతొలగును. ముక్తి కలుగును. నీవు రాజవని నీకున్న దంతయు కోరరాదు. అనిన వడుగునకు నడిగిన మూఁడడు గుల మేర బలి యీయఁబోవ శుక్రుఁడిట్లనియె.

శుక్రుఁడు. ఓ బలిచక్రవర్తీ! ఇతఁడు బ్రాహ్మణుఁడు గాఁడు.

దేవతలకార్యము సాధింప విష్ణు విట్లు మాయాపటురూపమున వచ్చెను. నిన్ను వంచించి నీరాజ్యముఁగొని యింద్రుని కిచ్చును. నీ విది యెఱుఁగక యిచ్చెదనంటివి. సంపదయను వృక్షము సత్యమను కుంకటి వేరుపై నాధారపడియున్నది. ఆసంపద్వృక్షము నాశముకాకుండ నబద్ధమాడుము. దానం దోషము లేదు. ఆ చెట్టునకు పూలుపండ్లుగా సత్యము బొల్చువు. అవి లేకున్నంత మాత్రమున చెట్టు బ్రతుకక పోదు. ఆడువాండ్రయందు బెండ్లియందుం బ్రాణము, సొమ్ము, మానముపోవునపుడు గోబ్రాహ్మణ రక్షణమందును బొంకిన నరకము లేదు అనెను.

బలి. అయ్యా! లక్ష్మీదేవి మేనుపైని పైఁట చెఱఁగుపైని మర్యాదను జెందు చేయి క్రిందయియుండ నాచేయి మీఁదయియుండుట మేలుగాదే? నేనాడినమాట తప్పుదునే? యన నామాట వినకుంటివి. కాన పదభ్రష్టుడవు గమ్మని శుక్రాచార్యుఁడు బలిచక్రవర్తిని దిట్టిన వాఁడయ్యెను.

ఆప్రకారము తిట్టువడిన బలిచక్రవర్తి పొట్టివడుగును బిలిచి యడుగుదామరలు కడిగి దేశకాలములఁ జపించి మూఁడడుగుల పుడమి నతనికి ధారవోసెను. అట్లు బ్రహ్మార్పణముగ నీరు వదలునపుడు ధారపడకుండ నడ్డుపడిన శుక్రాచార్యుని కన్నును దర్భకొనచేత వామనుడు పొడువ కావ్యుఁడేక నేత్రము గలవాఁడయ్యెను. అప్పుడు భూతపంచకము బలిని బొగడెను.

అంతట వామనుండు దానంబుగొని తన విశ్వరూపంబు లోకంబులకు జూపనో! యన నొక్క పెట్టునఁ జూపరు లాశ్చర్యంబునొంద నింతయయి యంతయయి యంతకంతయయి చంద్రునిపై నంతయయి సూర్యునిపయి నంతయయి పదునాలుగు లోకంబులు నిండెను.

ఇటు నిండి యొక యడుగున భూమిని రెండవ యడుగున నాకాశమును గప్పి మూఁడవ యడుగున కెడము సాలక నిలువ స్వామీ! నీమూఁడవ యడుగు నాతలపై నిడుమని యుంచుకొని రక్కసుల ఱేఁడు పవిత్రుఁడయ్యె.

అయ్యెడఁ బ్రహ్లాదుఁడు వచ్చి వామనమూర్తికి మ్రొక్కి మహిమని మనుప వేఁడుకొనియెను. వింధ్యావళివచ్చి భర్తను విడువ వేఁడుకొనియెను. అప్పుడా మూఁడు మూర్తుల మొదటి వేలుపు బలిని వానిచుట్టములతో సుతలలోకంబున నుండుమని పుచ్చెను. ఆమీఁద నతని వాకిటఁ దాను గదాపాణియై హరి కాచి నిలిచిన వాఁడయ్యెను. ఉపేంద్రుఁ డిట్లార్జించిన త్రిజగద్రాజ్యంబు నన్నయయిన యింద్రునకు నొసఁగ నాతఁడు నిష్కంటకంబుగ ముల్లోకము లేలుచుండెను. కలవాఁడగు తమ్ముఁడుండిన నన్నకుఁ గలుములు నిల్లే చేకూరును.

క॥ బలి సురలఁ గెలిచి స్వర్గముఁ
బలిమిని బాలింప మూఁడు ♦ పదముల పుడమిన్
బలవైరి తమ్ముఁ గుఱ్ఱఁడు
బలముగ నార్జించి యన్న ♦ పదముగ నిచ్చెన్.

పరశురామావతారము

శ్రీవైకుంఠమున నొకనాఁడు విష్ణువునకు సుదర్శన చక్రమునకు నీక్రిందివిధముగ సంభాషణము జరిగెను. అందు ముందు చక్రమిట్లు పలికెను. స్వామీ! నేనుండి సాయముఁ జేయగా మీకు గెలుపు గలుగుచున్నది. నేను వేయియంచులు గలిగి వేయివిధములఁ బ్రకాశించుచుంటిని. సూర్యునికంటె నే నన్నివిషయముల మేలయిన గుణములు గలిగియుంటిని. మీకును మీయాయుధములకును నలవిగాని వానిని నేనుచుట్టుముట్టి చలపట్టి యదిమిపట్టి పడఁగొట్టి గెలుపు కలిమి సంపాదించి పెట్టుచుంటిని. నేనిట్లు పనికివచ్చుట మీరును నెఱుఁగుదురు. అని పలికిన చక్రమునకు విష్ణుమూర్తి యిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను.

విష్ణువు॥ చక్రమా! నీవుపలికినపలుకులు నిజములగును. ఐనను నీవు భూమిమీఁద నొకరాజువై పుట్టుము. నేనునొక బీద బాపనియింట బుట్టెదను. అప్పుడు మనకు నొకయావు మూలమునఁ బోరుకలుగును. ఆయెడ మన యిద్దర బలాబలములు తెలియును. మఱియు మన యిరువురిలో నెవరు గెలుపుగొనునదియుఁ దెలియఁగలదు. అనినుడివిన గునుసు కైదువు కడుసంతసము నందెను.

తరువాత విష్ణుచక్రము వేయిచేతులుగలిగి కార్తవీర్యార్జునుఁడనుపేరున హైహయవంశమునఁబుట్టెను. అట్లు పుట్టి

మాహిష్మతిపురము రాజధానిగాఁగల భూమి నేలుచుండెను. ఆయన విష్ణుతేజమునఁబుట్టిన దత్తాత్రేయుని గొలిచి వరములు గొని గాలివలెనన్ని చోట్లఁ దిరుగుచు సూర్యునివలెఁ బ్రకాశించుచుఁ ధర్మరాజువలె దనయాజ్ఞ నన్నితావులను జెల్లించుకొనుచుఁ దనకెవఁడు నీసులేక తిరుగుచుండెను.

ఒకనాఁ డర్జునుఁడు భార్యలు దాను రేవానదికి వెళ్ళి యంబుజలక్రీడ సలుపుచుండెను. అప్పుడువారికి నీరులోతు చాలక యారాజు తన వేయి చేతులలో నైదు వందల చేతులతోఁ నీరున కడ్డ వేసి యైదువందల చేతులతో బెండ్లాలకు నుల్లాసముగ జల్లుపోరు సేయుచుండెను. ఆసమయమున నర్జును గెలువవచ్చిన రావణాసురుఁడు నాయేటి కెగువవైపున నిసుక తిన్నెపయి శివపూజ సేయుచుండెను. అర్జునుఁడు నీరునకుఁ జేతులడ్డముపెట్టుటచేత నీరెగఁదట్టి రావణు పూజాద్రవ్యములు కొట్టుకొని పోయెను. అపుడు లంకాపతి యలిగి మీఁదికివచ్చినఁగార్తవీర్యుఁడు వానినిభటులచేఁగట్టించి కొట్టులోఁబెట్టెను. తరువాత నింటికివచ్చి యింక నెన్నఁడు నీవిట్టిపని చేయకుమని యర్జునుండు రావణువదలెను.

అంతకుమున్న విష్ణువు జమదగ్నికి రేణుకకుఁ గడగొట్టు కొడుకుగాఁ బుట్టెను. పుట్టి కొన్నాళ్ళకుఁ దండ్రిచేత వడుగు మొదలగు కర్మలు నడిపించుకొనియెను. ఈయన భార్గవుండని రాముఁడని పేరులఁ బిలువఁబడుచుండెను. ఇట్లుండి శంకరుని యొద్ద వినాయక కుమారులతోఁగూడి సకల విద్యలు నేర్చెను.

ఒకనాఁడు జమదగ్ని రాముఁడు ధనుర్విద్యయందుఁ దన నేర్పు చూపిన శశిధరుఁడు మెచ్చి వానికిఁ బరశువునిచ్చెను. అందుచేత నీతఁడు "పరశురాముఁడని" దరుచుగఁ బిలువఁ బడుచువచ్చెను. అనగా "గొడ్డలిచే నొప్పువాఁ"డని యర్థము

ఇట్లుండ నొకదినమునఁ గార్తవీర్యార్జునుఁడు వేఁటకుఁ బోయి బలములు దాను బడలికఁ జెంది జమదగ్ని యాశ్రమమునకు వచ్చెను. ఆయన తన హోమధేనువును బిల్చి యిష్టమయిన పదార్థములు దానినుండి కలిగించుకొని వారికి విందుఁ బెట్టెను. అర్జునుఁడు విందారగించి యా యావుశక్తికి మెచ్చుకొని యిటువంటి యావొక్కటియున్న చాలదా? యనుకొని యది వాయెత్తి యఱువఁగా దానిని గొనిపోయెను.

అత్తఱిఁ బరశురాముఁడు కోపించి యీశ్వరదత్తములయిన విల్లు, నమ్ములు, గొడ్డలిగొని వానిపైకిదండెత్తినడిచెను. అది రాజు తెలిసిఁ యితఁడు బాలుఁడు బ్రాహ్మణుఁడయి బ్రాహ్మణుకైవడినుండుటమాని, మనపయిఁ దనయంతట తాన యుద్ధమునకువచ్చినవాఁడు ఇక మనతప్పుకాదు, యుద్ధమునకుఁ బొండని పదియేడక్షౌహిణులబలము నతనిపైకిఁ బంపెను. అట్లు పంపిన దండులు వెసలి తాకిన రాముండు రెండవభీముండుగ నొప్పుచుఁ జండెంబు చక్కనొత్తుకొని, వింటియందమ్ములు గూర్చివేసియు గండ్రగొడ్డలితో నేసియుఁ దొలుకరిని జేనుచేయువాఁడు చెట్లుకొట్టినట్లుఁ, దోఁటకాపరి యనఁటికంబములఁ బడఁద్రోసినట్లు, చెట్లదిరుగువాఁడు తాడిపండ్లురాల్చినట్లు నర్జునసేనలనురు

మాడి, కబురుజెప్పువాఁడైన లేకుండఁజేసెను. అయ్యెదనున హైహయుండు దెబ్బతిన్న బెబ్బులియుబ్బున బొబ్బలిడుచు, గొబ్బున గండ్రగొడ్డలిదారి పైకిదూకి యేనూఱుకరముల విండ్లుబట్టి, వేరొకయేనూఱుకరముల బాణములగూర్చి, నారులు లాగి, యేసి, రామునివాసిఁ జూపనంకించెను. రాముఁడును దనవింటి నేర్పుగన బడ వానిబాణములు విండ్లు నఱికెను. పిదప గుఠారముచేత వానికరములు నఱికి కొమ్మలులేని మోడుచెట్టులాగునన్నవాని శిరమునుగూడ బడనేసెను. ఆ వెనుక వాని కొమరులు రా, రాముఁడు వారిని బాఱఁదోలెను. ఇట్లర్జునుని దునిమి యావుఁదావునఁ జేర్చినవాఁడయ్యెను. మఱికొన్నాళ్ళకు రాముఁడింటలేక యడవికేగఁగాఁ గని యర్జునుని కొడుకులు దేవునిమననమునఁ దలఁచుచున్న జమదగ్నిని జంపి పోయిరి.

ఆసంగతిఁ బరశురాముఁడెఱిఁగి, యిఁక రాచజాతిని నమ్మరాదనితలఁచి, అర్జునుకొడుకులతోఁగూడ నిరువదొక్కమారు వెదకివెదకి జగతిమీఁద రాజశబ్దములేకుండ దునుమాడెను. తరువాతఁదండ్రిశిరంబును శరీరంబుతోఁ జేర్చి, సర్వదేవమయుండు తాన కావునఁ దన్నునుద్దేశించి యాగంబును గావించెను. యాగము ముగిసినవెనుక రాముఁడు కశ్యపుఁడు మొదలగువారికి భూమినంతయు నిచ్చెను. భూమికశ్యపునిఁజెంది, కాశ్యపియయ్యెను. అప్పుఁడగుకొడుకువలనఁ బ్రాప్తమగు తనువుతో జమదగ్ని సప్తర్షి మండలమున నేడవవాఁడుగా నిలిచియుండెను. ఒకనాఁడు రేణుక నీళ్ళకుఁబోయి గంగానదిలో విహరించుగంధర్వులఁ

జూచుచునిలుచుండి భర్త వచ్చిన కోపించునని యాశ్రమమునకు వచ్చెను. అంతట జమదగ్ని యామెచేసినజాగు నెఱిఁగి యామె తల నఱుకుఁడని కొడుకులకు నాజ్ఞనిచ్చెను. అప్పుడాపనికెవ్వరు బూనలేదు. రాముఁడు తనజనకుని శక్తి నెఱిఁగినవాఁడుకావునఁ దల్లిని దల్లికడ్డమువచ్చిన యన్నలను దునిమెను. జమదగ్ని రాముని ధైర్యసాహసములకు మెచ్చుకొని నీకేమికావలయునో కోరుమన నాయన్నలను దల్లిని బ్రతికింపుమని వేడ నతఁడట్లుకావించెను. ఆతండ్రిపగఁదీర్పను రామునికే చెల్లినది. ఆకొడుకుకోరిక నెరవేర్పను జమదగ్నికే చెల్లినది. కాని వేరొకరికెట్లుచెల్లుబాటగును ?

ఇక్కడ చక్రియే గెలిచెను. ఒక్కచక్రమే యోడెను.

క॥ వేయంచుల హరిచక్రము
వేయికరంబులను గార్తవీర్యార్జునుఁడై
చేయుఁడు హరి భార్గవుఁడయి
వే,యాతనిని ద్రుంచి తండ్రి- వేరము మాన్పెన్॥

---

౨ శ్రీ రామావతారము

శ్రీ నారాయణునియొక్క వాకిటి కాపలిబంటులగు జయ విజయులు తొలియుగమునఁ దొలిపుట్టువున హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపులయిపుట్టిన వారిని హరి వరాహ నరసింహరూపములచే బరిమార్చెను. ఈ కథలు మాపాఠకులు చదివియే

యున్నవారు. ఇఁక రెండవ యుగమున రెండవపుట్టువున వారలు విశ్రవసుబ్రహ్మకుఁ గైకేసికి రావణ కుంభకర్ణులను పేరులతోఁ గామ క్రోధములలాగున బుట్టిరి. ఆ యాలు మగలకే వారిరువురివెనుక విభీషణుఁడనువాఁడు శాంతికరుఁడొక్కఁడు బుట్టెను.

రావణుఁడు తనకంటె ముందు తనతండ్రి యిలబిలయను నామెయందు గనిన ఐలబిలుఁడు (కుబేరుఁడు) ననువాఁడేలుచున్న లంకాపురమును వాని విమానమును దానుగైకొని వానినిబోఁదోలి యేలుచుండెను.

రావణుఁడు పదితలలుగలవాఁడు. కావుననే దశముఖుఁడు, దశవదనుఁడు, వింశతి భుజుఁడు నని వానిని బిలుతురు. వాఁడు దిక్పాలకులఁ బాఱఁదోలినవాఁడు. అసాధులనుగూడిన వాడు సాధులనేడిపించినవాఁడు ఇంతయేల ? వానిచేతఁజిక్కియేడువని యాఁడుది, వానిదూతల యెదురఁబడి గోడుకుడువని బ్రాహ్మణుఁడులేదు.

అతనిచేత నట్లులోకములు చీకాకు పడుచుండెను. ఆసమయమున విష్ణుదేవుఁడు, శేషశయ్య, శంఖచక్రములు, భూమిని బుట్టవలసివచ్చెను. సూర్యవంశమను పాలకడలికిఁ జంద్రుఁడోయను దశరథుఁడు కోసలదేశమునకు రాజధానియయిన యయోధ్యనేలుచుండెను. ఆయనకు ముగ్గురు భార్యలుండిరి. వారిలోఁ బెద్దభార్యకౌసల్యకు విష్ణుమూర్తి రాముఁడుగాఁబుట్టెను. రెండవభార్య సుమిత్రకు శేషుఁడు లక్ష్మ

ణుఁడుగాను, శంఖము శత్రుఘ్నుఁడుగానుగలిగిరి. మూఁడవభార్య కైకకుఁ జక్రమే భరతుఁడుగా గలిగెను. అవ్విధమున దశరథునకు మువ్వురు పెండ్లాలయందు రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులు నలుగురుకలిగిరి.

ఆ యన్నదమ్ములు పాలును నీరును వలెఁ బూలు వాసనలువలెఁ గలిసిమెలసి తిరిగిపెరుగుచుండిరి. తండ్రి వారికి విద్యాభ్యాసము నుపనయనముగావించెను. వారు వసిష్ఠుని గురువుగగొని విద్యలు నేర్చుకొనుచుండిరి.

ఒకనాఁడు విశ్వామిత్రుఁడను రాచతపసి దశరథుని యింటికివచ్చి రామ లక్ష్మణులను దన యజ్ఞమును గావఁబంపుమని దశరథునడిగెను. అంత నాపదితేరులవాఁడు వారిని మునితోఁ బంపెను. రామలక్ష్మణులు మునితో వెళ్ళుచుండ దారిని రాముఁడు తాటకను గీటడంచెను. తరువాత వారు మునియున్నతావుఁ జేరిరి. విశ్వామిత్రుఁడు యజ్ఞదీక్షతో నుండెను. రాముఁ డాసమయమున నెత్తురువాన గురియించిన సుబాహుని జంపెను. మారీచు నొక బాణముతోఁ బాఱఁ జిమ్మెను. ముని యజ్ఞము నెరవేర్చుకొని రామ లక్ష్మణులకు బలాతిబలవిద్యలు నస్త్రములిచ్చెను. తరువాత మునితో వారు జనకునింటికి వెళ్ళుచుండఁ దోవలో రామునికాలిధూళిసోకి రాయియైయున్న యహల్య స్త్రీ యాయెను. ఆమె రాముని గొనియాడి గౌతమునిగూడఁ బోయెను.

మున్నొక బ్రాహ్మణుఁడు వేదముజదువుచుండ నాతని నోటియందొక చిన్నది పుట్టెను. ఆమె వేదవతియను పేరుతోఁ దపము సేయుచుండెను. ఆమీద రావణుఁడా కాంతనుజూచి తనను బెండ్లాడుమని కోరెను. ఆమెయిష్టపడనందున వాఁడు నామెంబట్టబోవ నాయమ్మ నీవంశము నాశనము జేయ బుట్టుదు నెమ్మని మేనువిడిచెను. ఆతల్లి వాని పూదోఁటలో దామర కొలనునఁ దమ్మిని బుట్టెను. వాఁడది యెఱిఁగి పెట్టెలోఁ బెట్టి సముద్రమున విడువ నది జనకుని యజ్ఞభూమినిబట్టి నాగటి చాలులోఁ దొరకెను. నాగటి చాలున దొరకుటచేత నామెకు సీతయని పేరుపెట్టి జనకుఁడు పెంచెను. ఆమెను బెంచిన వెనుక నాయన పిల్లలగనియెను.

అంతకులోగడ త్రిపురాసురులు లోకములను పాడుసేయ శివుఁడు వారినిజంపి తనవింటిని జనకునింటవిడిచివచ్చెను. దానిని సీత చేతితోఁ ద్రిప్పియాడుచుండెను. జనకుడదిగని దానిని విఱిచిన వారికి నామెనిచ్చెదనని పలికెను. దానిని, రాజులు విఱువలేకపోయిరి.

ఆ విశ్వామిత్రుఁడు రామలక్ష్మణుల నావింటి నిమిత్తము జనకునింటికిఁ గొనిపోయెను. జనకుఁడు వారినిజూచి వారికి మర్యాద జేసెను. ఆయన వారికావింటిని గనుపరిచెను. రాముఁడా శివునివింటిని నేనుఁగు గున్న చెఱకుగడ విఱిచినట్లు విఱిచెను. జనకుఁడు దశరథునకు నీవార్తఁ దెలిపి శుభలేఖతో వారిని రప్పించెను.

తరువాత రాముఁడు సీతను, లక్ష్మణుఁడూర్మిళను భరతుఁడు మాండవిని, శత్రుఘ్నుఁడు శ్రుతకీర్తిని బెండ్లాడిరి. జనకుఁడు కూఁతుండ్రకు నల్లుండ్రకుఁ గావలసినవెల్ల నిచ్చి పంపించెను. రాముఁడయోధ్యకు వచ్చుచు దారిలోఁ బరశురాముని గర్వము మాన్పెను.

రాముఁడు తండ్రిమాటనిలుపుటకయి కైక కతఁడు దేవకార్యము దీర్చునాఁడిచ్చిన వరముల మూలమున సీతతో లక్ష్మణునితో నడవికి వెళ్లెను. అతఁడు రాతిని నాతిని జేసిన కాలుగల వాఁడట. అందుచేత గుహుఁడు తన యోడను గూడ నాఁడుదానినిఁగా నేడ జేయునోయని కాలుగడిగి నెత్తినఁ జల్లుకొని సీతారామలక్ష్మణులను గంగానదిదాటించ వారు వెళ్ళిరి.

శ్రీరాముఁడు నిజసీత నగ్నియందుదాఁచి మాయాసీతను గొనియెను. ఆయన దండకారణ్యముఁ జేరి, పంచవటిని నాకుటిల్లుఁగూర్చుకొని యుండెను. అక్కడికొకనాఁడు రావణుని చెల్లెలుశూర్పణఖవచ్చి రామునిఁ బెండ్లాడఁగోరి సీతపైఁగవిసి మ్రింగఁబోవ లక్ష్మణుఁడుదాని ముక్కుసెవులుగోసెను. అది దాని కొడుకునకుఁజెప్ప వారు రామునిపైకివచ్చి నొచ్చిరి. ఆచేఁటగోల్పడి తన పెద్దన్న రావణునిజేరి తనపాటును సీత నీటునుగూర్చి యెక్కుడగఁజెప్పెను.

రావణుఁడదివిని మారీచుని మాయపులేడినిజేసి పంపించెను. వాఁడు పైఁడిలేడియయి పర్ణశాలకడ నాడుచుండెను. రాముఁడు సీతదానినిఁ దెమ్మనగా నాలేడి వెంటబోయి దానిని

బాణముతో వేయఁగది లక్ష్మణా! యని చచ్చెను. అప్పుడు తమ్ముఁడన్నకయిపోఁగా నాలోపల రావణుఁడు సీతనెత్తికొనిపోయెను. సీత నగలు మూఁటగట్టి ఋశ్యమూకమున సుగ్రీవాదులకడఁ బడవేసెను.

పిమ్మట రామలక్ష్మణులు సీతను వెదకుచు జటాయువువలన సీతవెళ్ళినజాడఁ దెలిసికొనిరి. వారికిఁ గబంధుఁడడ్డపడి వారివలనఁ దన శాపముఁబాపుకొని వాఁడు సుగ్రీవునిచే రాముని కార్యము చక్కనగునని వానిచెల్మిచేయుమని చెప్పి వెళ్లెను.

పూర్వము బ్రహ్మయొకనాఁడు దేవుని ధ్యానముచేయుచుండగా నతని కనుదమ్ములఁజారిన సంతోషజలముల నొక వానరుఁడు పుట్టెను. ఈతఁడే మొదటికోఁతి. వీనిపేరు ఋక్షవిరజుఁడు. అతఁడు వనములదిరుగుచు నొకకొలనులోఁదననీడనుజూచి శత్రువని దూఁకి యాఁడుదయ్యెను. ఆచిన్నదానికి నింద్రుతేజమున వాలియు సూర్యతేజమున సుగ్రీవుఁడు గలిగిరి. ఆబిడ మరునాఁడు మగవాఁడయ్యెను. ఆకొడుకులఁగొని ఋక్షవిరజుఁడు తండ్రిసిఁ జేరఁబోయెను. బ్రహ్మ కొడుకును మనుమలను భూమిమీఁదఁ గిష్కింధాపట్టణమున నుండుమనెను. ఋక్షవిరజుఁడు తండ్రిమాట నెరవేర్చి కొన్నాళ్ళకు వాలిని రాజుజేసి సుగ్రీవుని యువరాజునుఁజేసి తాను తపమునకేగెను. ఆలోపల రుద్రునితేజముదెచ్చి వాయువు కేసరి భార్యయగు నంజనికీయఁగా నాంజనేయులు పుట్టెను. అతఁడు పుట్టినతోడనే

సూర్యుని మ్రింగి వెళ్ళఁగ క్కెను. అప్పుడింద్రుఁడువచ్చి వజ్రమునఁ వానిదవడ చెంపను వేసెను. అట్లు వేయ హనువు (చెంప) కందె హనుమంతుఁడయ్యెను. ఆతఁడు యుపనీతుండయి సూర్యునివద్ద సకల విద్యలు వేదములు నేర్చెను. తరువాత వాయువు నతనిని వాలి సుగ్రీవులతోఁ జేర్చెను.

వాలి సముద్రునికూతురు తారను బెండ్లాడి యంగదుఁడను గొడుకును గనియెను. సుగ్రీవుఁడు తారునికూతురు రుమను బెండ్లి జేసుకొనెను. వాలి రక్కసుల కంసాలికూతురు (మయుని కూతురు) మందోదరిని గలియు, దాని యన్నలకు వానికి వైరము కలిగెను. మండోదరి చిన్నన్న దుందుభి వాలి నెదిరించి కూలెను. వాలి వానిపీనుఁగును ఋష్యమూకమున మతంగ ముని యాశ్రమమునఁ బడవైచి తిట్టుపడనయ్యెను. తరువాత దుందుభియన్న మాయావి వాలినిదాకెను వాలిసుగ్రీవులు వాని వెంటఁబడ వాఁడు కొండగుహలోఁ జొచ్చెను. వానివెంటవాలియుఁ జొచ్చెను. పిమ్మట నన్నాళ్లకు వాలిరాకుంటయు గుహను నెత్తురు వచ్చుటయు జూచి, యన్న చచ్చెనోయని సుగ్రీవుఁడు గుహవాకిలికి పెద్దరాతిగుండు నూకి, యింటికివచ్చి యన్నకు ప్రేతకర్మ నెరవేర్చెను. అంతట మంత్రులు వానిని రాజును చేసిరి. ఇంతలో వాలి మాయావిని జంపి వచ్చెను. వాలివచ్చి సుగ్రీవునిపై కోపించి రాజ్యముగొని, వెళ్ళఁగొట్టెను. సుగ్రీవుఁడు తిట్టువడిన యన్న ఋష్యమూక పర్వతమునకు రాఁడని యెఱిఁగి, హనుమంతుఁడు జాంబవంతుఁడు మొదలైన మంత్రులతో నాకొండ

మీఁద నివాసముగా నుండెను. అక్కడికి వాలి రాకుండెను. రామలక్ష్మణులట్లు కబంధుని యాజ్ఞచొప్పున సుగ్రీవునికై వచ్చిరి. వారట్లు సీతను వెదకుచుఁ బంప యను కొలనుదరిఁ దిరుగుచుండఁగా, సుగ్రీవుఁడు వారలఁ జూచి, తనపైకిఁ దనయన్న యెవరినో పంపగా వారువచ్చి తనను వెదకుచున్నవారని జంకి హనుమంతుని వారి జాడతీయ బంపెను. అపుడు భిక్షురూపమున హనుమంతుఁడు వారిని జేరి వారిసంగతి దెలిసికొని వారిని సుగ్రీవునితోఁ జేర్చి సఖ్యంబును గుదిర్చెను. సుగ్రీవుఁడు సీతనగల మూఁట రామునకిచ్చెను. రాముఁడవిగని సీతను జూచినట్లలరెను. రాముఁడవ్వల సుగ్రీవునికిఁ దనబలము దెలియునట్లు నొక్క బాణమున నేడు తాళ్ళను గూల్చెను. దుందుభికాయముఁ గాలఁ జిమ్మెను. పిమ్మట రాముడు వాలినిజంపి సుగ్రీవునకుఁ బట్టాభిషేకముఁ గావించెను.

సుగ్రీవుఁడును రాముఁడొనరించిన మేలునకు ఉపకారమాయనకు సాయముఁ జేసెను. తరువాత రాముఁడు హనుమంతుని చేతికి ముద్రిక నిచ్చి సీతను వెదక బంపెను. ఆంజనేయులు సముద్రము దాటి, సీతను జూచి, యుంగరము నిచ్చి, లంకిని దుంచి, లంకఁ గాల్చి, రావణునికి బుద్ధిచెప్పి, తిరిగివచ్చి (చూచితి సీతను రామా!) యని విన్నవించెను. ఆ వెనుక రాముఁడు వానరుల సాయమున సముద్రమును గట్లచేత జెట్లచేతఁ గట్టి, దానిమీఁదుగ లంకఁ జేరెను. ఇంతలో విభీషణుఁడు తనయన్నకు బుద్ధిచెప్పఁబోయి తిట్లను గొట్లను బడివచ్చి రాముని శరణుజొచ్చెను. రాముఁడు తరువాత

రావణకుంభకర్ణులను వారికొడుకులు మొదలగువారలఁజంపి లంకను విభీషణునకు నిచ్చివేసెను. పిదప రాముఁడు సీతను రప్పించి యగ్నియందుఁ జొప్పించి, జనులనొప్పించి నిజ సీతనుగొనెను. ఆ వెనుక నయోధ్యకేగి పట్టాభిషేకము జేసికొని రాజ్యమేలెను.

కం॥ శ్రీరాములు తనసతిఁగొను
నారావణుఁదునిమిసీత నలరించి,దయా
వారాశియగుచుఁ బ్రజలను
గారామునఁ గనుచు,నేల గలయఁగ నేలెన్॥

బలరామావతారము, కృష్ణావతారము

శ్రీ విష్ణుమందిర ద్వారపాలకులు నవ్విధమున రెండు జన్మములు గడపిరి. మూఁడవ యుగమున మూఁడవజన్మమున వారలు చేదిదేశపు రాజునకు శిశుపాల దంతవక్త్రులను పేరులతో బుట్టిరి. అట్టులు రాక్షసులనేకులు రాజులయిపుట్టి పుడమికిఁ గడుభరముగ బీదలనేడిపించి, సాదులగో దుగుడిపిరి.

అపుడు పుడమి, దొడుకు (ఆవు) రూపమున విష్ణు పెద్దకొడుకు బ్రహ్మకడకు నడిచి తనపడు కడగండ్లనుడివెను. అంతట బ్రహ్మ భూకాంతకష్టములు విష్ణువుతోఁజెప్పి యామె యిష్టములు తీర్చుమని వేడెను. నారాయణుఁడామె భారముఁదీర్చి కారుణ్యముతో నేలుదునని పల్కి పంపెను.

పిదప విష్ణుపానుపగు శేషుఁడు మధురాపట్టణము రాజధానిగాగల శూరసేనాది దేశములేలు శూరునికొడుకు వసుదేవునకు దేవకికి నేడవకానుపుగాఁబుట్టెను. విష్ణువు నామెకే యెనిమిదవ కాన్పుగా బుట్టెను.

ఇంతలోగడ వసుదేవుఁడు దేవకిని బెండ్లాడి బావ కంసునితో వచ్చుచుండ నాకాశవాణి కంసుఁడా! ఈమె యెనిమిదవకొమరుఁడు నిన్నుదునుమునని పలికెను. ఆమాటలు విని కంసుఁడు చెల్లియలిని నఱుకబోయెను. అపుడు వసుదేవుఁడు నాకుగలిగినపిల్లల నీకునేనిచ్చెదను నీవువారిని జంపుము. అని భార్యనువిడిపించుకొని పోయెను.

ఆకారణమున వసుదేవుఁడు నేడవపిల్లవానిని నెనిమిదవపిల్లవానిని గొనిపోయి మందలోనందుని మందిరమున నుంచెను. నందుఁడు వానిభార్య యశోద దమకుఁ బిల్లలులేని కారణమున నాముద్దుబిడ్డల గారాబమునఁ బెంచుచుండిరి. ఆ చిన్నవాండ్రకు గర్గుఁడను మునివచ్చి రాముఁడని కృష్ణుండని పేరులుపెట్టివెళ్ళెను. వీరే బలరామకృష్ణులు.

ఈసంగతి కంసుఁడు నారదునివలనఁ దెలిసి తొలుత పూతనయను దానిని గృష్ణుని జంపఁబంపెను. అది చన్నుల విషముఁ బూసికొనివచ్చి కృష్ణునికిఁ జన్నిచ్చి చచ్చెను. పిదపఁ కృష్ణుఁడు కంసుని పంపునఁ దననుజంపవచ్చిన శకటాసురుని విఱుఁగదన్నెను. పిమ్మటనతఁడు తృణావర్తుఁడనువాఁడు సుడిగాలియైవచ్చిన వానినట్లే చంపెను.

అంతఁ గొంతకాలమునకువారు నింతయయి యంతయయి యల్లారుముద్దుగ తలిదండ్రులముందర దిరుగనేర్చిరి. ఒకనాఁడు రాముఁడు తనతమ్ముఁడు మన్నుదినెనని తల్లికిఁ జెప్పెను. ఆమె యేమిరా! కృష్ణా! యేల? మంటిని దింటివిరా? యని బెదరింప నాతఁడు నోరుచూపి యందుజగమంతయు కనుపడఁజేసెను. మఱొకనాఁడు నల్లవాఁడు తల్లి, పెఱుగు చిలుకుచుండఁ దనకుఁబాలిమ్మని కొంగుబట్టిలాగి కూర్చుండఁబెట్టి పాలుద్రాగుచుండెను. అపుడుతల్లి కాగుచున్నపాలు పొంగురాగా వానిని జల్లార్పఁబోగా వాఁడు పెఱుగుకుండ బలుఁగురాతఁబగులగొట్టి పెఱుఁగుదినుచుండెను. అదిగని అమ్మ కోపమువచ్చి కొట్టఁబోగాఁ బాఱిపోయి పొరుగింట రోలెత్తిపెట్టి యుట్టిమీఁదికుండకుఁ బొక్కపెట్టి చంకనొకకోతినిఁకించి దానినోఁటిలో వెన్నఁగ్రుక్కుచుండెను. అంతటతల్లికి మఱింత కోపమువచ్చి వానినిపట్టుకొని పొట్టకుద్రాళ్ళుచుట్టి ఱోటికి గట్టివేసెను. అతఁడాఱోటినీడ్చుకొని యిరుమద్దులఁ బడఁద్రోసిన వానిశాపముబాపెను. నందాదులు మందను నాపదలు పొందలేక బృందకుఁబోయిరి. అక్కడప్రవేశించిన కొన్నాళ్ళు కడచనియెను.

రామకృష్ణులు తమపెద్దలు నావులగాయుచుండఁ దాము దూడలఁగాయ మొదలుపెట్టిరి. అక్కడ దూడలగాయు నాఁడు కృష్ణుఁడు వత్సాసుర బకాసురులను జంపినవాఁడాయెను.

ఆపైని నందనందనులు దూడలఁగాయుచుఁ జల్దియన్నములు గుడుచుచుండ,నొకకొంతదూరమునపచ్చికమేయుచున్న దూడలు నెచ్చటికేని బోయెను. వానిని బిలుచుచు గోపాలబాలకులు వోయిరి. అపుడు బ్రహ్మదేవుఁడు కృష్ణునిబట్టి చూతమని యాలదూడల బాలకులనొకచోటఁ దాఁచెను. కృష్ణుఁడు దూడలను దోడువాఁలవెదకి కానలేక యిది బ్రహ్మచేతయని తెలిసికొనెను. అట్లు తెలిసి యాతని నడుగనేల? యని పిల్లలు, దూడలు తానయయి యానాఁడింటికిఁబోయి, యేతల్లికాపిల్లడు నేయావునకాదూడ తారుమారు కాకుండ నేరుపడి, నేరుపున దిరుగులాడెను. అహహా! అనాటినుండి దూడలు,దూడలుగాయు బాలకులు బిల్చువాఁడు, పలుకువాఁడు, జూచువాఁడు నందరుఁదానయయి యుండెను. ఎంతచిత్రము? ఇంతకంటె నంతయునేనయని వేరుగఁదెలుపవలయునా? అంతఁ గొంత కాలమునకు సరస్వతీకాంతుఁడుపంతమునెగ్గించుకొనలేక కృష్ణునిజేరి తనతప్పు జెప్పుకొని పిల్లలదూడలనప్పగించి పోయెను. మఱికొన్నినాళ్ళకు బలరాముఁడు గాడిదరక్కసుని దునిమివైచెను. తరువాత నల్లవాఁడు యమునయందున్న కాళీయుఁడనుపెనుబామును దొలగించి సముద్రమునకుఁ బంచెను. ఇఁకొకనాఁడతఁడు నడవిని దగులబెట్టుచుఁ బైకివచ్చుపెద్దమంటలను మ్రింగితనవారినిఁగాచెను. వేఱొకనాఁడు బలరాముఁడు ప్రలంబాసురుని జంపెను. కృష్ణుఁడు వేతలందఱు స్నానముచేయుచుండ వారిబట్టలు ద్రుచ్చిలి వారిచేత మ్రొక్కించి యడిగించుకొని యిచ్చెను.

నందాదులు దేవేంద్రునిఁగొల్చి యాగము సేయ కొండకు బూజసేయించి యింద్రుఁడువలదని వాన గురియించిన గోవర్ధనగిరి నెత్తి గోవుల గోపాలకులఁ గాచెను. కృష్ణుఁ డొకకార్తీకపూర్ణిమనాటి రాత్రి వనమునమృదుమధుర వేణుఁగానము జేసిఁ గోపికలఁమనములు గఱఁగించి రప్పించెను. అక్కడవారితోఁడ రాసక్రీడ జలక్రీడ సలిపెను, తదుపరి కేసి వ్యోములను వారిని దునిమెను. అంతట కంసునిపంపున నక్రూరుఁడువచ్చి రామకృష్ణులఁ దోడుకొని పోయెను. రామకృష్ణులు మధురకుఁబోయి చాకలివానినిగొట్టి బంగరు జరీబట్టలుకట్టుకొని, వాయక, సుదాములిచ్చిన సొమ్ములు దండలు ధరించి కుబ్జయిచ్చిన గంధముఁ బూసికొని, ధనుశ్శాలకేగి విల్లు, నమ్ములుగొని వింటబాణముఁగూర్చి నారిసారించి, వైరుల గుండెలు తటతట గొట్టుకొనఁ జేసిరి. ఆయన్నదమ్ములు కువలయాపీడమను నేనుఁగను బీనుఁగునుఁ జేసి, చాణూరముష్టికుల ప్రాణంబులుగొనిరి. మీఁదటనాదంటవారు కంసునిగూడ జంపిరి. ఆపయిని దేవకీవసుదేవుల చెరబాపి యుగ్రసేనునకు బట్టంబుగట్టి తాముకనిపెట్టి రాజ్యము నడపించుచుండిరి. వసుదేవుఁడు తన శిశువులకు నుపనయనములుచేసెను. వారుసాందీపుని కడ విద్యలు నేర్చిరి. ఇట్టులుండ జరాసంధుఁడనువాఁడు తనకునచ్చిన వారినిగూర్చుకొని తడవకు నూరక్షౌహిణులబలముతోఁ బదునేఁడుమారులు దాడివెడల రామకృష్ణులు వానిపోడిమి నడచి పంపిరి. అంత వాఁడుతిరిగి బలముగూర్చుకొనుచుండె.

ఒకనాఁడు కాలయవనుఁడను తురకలఱేఁడుండు వీఁడు నకు నారదుఁడువోయి యవనా! యాదవులలో నొకమొనగాఁడున్నాఁడు. వాఁడు జరాసంధుఁ బదునేఁడు మారులు బారదోలినాఁడు. అనిపలుక నారదా! వాఁడెటువంటివాఁడో పలుకుమనఁ కయ్యాలదిండికాఁ డిట్లనియె. ఓయీ? అతఁడు నల్లమబ్బుల చాయగలవాఁడు. తామరరేకులవంటి గన్నులుగలవాఁడు. నిండుచంద్రునివంటి మోమువాఁడు. నిడుపైన చేతులుగలవాఁడు. పుట్టుమచ్చ రత్నము వనమాలగలఱొమ్మువాఁడు. పచ్చనిపట్టు వల్లెవాటుగలవాఁడు. మకరకుండములుగలవాఁడు. నిట్టివాఁడని పలుక వీలుగానివాఁడు. నంతట మెఱయుచుండువాఁడు. పట్టనేర్చినఁగానిలోఁబడనివాఁడు. తనకెవఁడు నీఁడు లేనివాఁడు నని పల్కెను. ఆమాటలువిని వాఁడుమూఁడుకోట్ల తురకలగూడి మధురపైదండెత్తివచ్చె. ఈలోన జరాసంధుఁడు పదునెనిమిదవసారి మధురపై కెత్తి యింకొకప్రక్కనిల్చె.

అంతకులోపలఁ బూతనాంతకుఁ డాసంతన యెఱిఁగిన వాఁడుకావున సముద్రునడిగి పండ్రెండామడల పొడుగు వెడల్పుగల దుర్గము సంపాదించి అందు విశ్వకర్మచేత లోకపాలకుల పట్టణాలకంటె మేలైన ద్వారక యను పట్టణము గట్టునట్లుసేసి యందు దనవారినందరఁ బొందుపరిచెను. తరువాతఁ గాలయవనుని ముచికుందుని కంటిమంటకుఁ గట్టెపుల్లగాఁ జేసినాడు. జరాసంధునిఁజూచి ప్రవర్షణగిరినిగల దరులలో వారు చేరిరి. వారట్లుపాఱిపోయిరని యెంచి వాఁడాకొండనునిప్పు

పట్టి తగులఁబెట్టెను. వారు వాని నపుడు చంపరాదని యెంచి వాఁడు భీముచేఁ జచ్చుటెఱిగి వదలిరి.

పిమ్మట కుండినపుర (కొండవీఁడు) పతియైన భీష్మకు గారాబుపట్టి రుక్మిణిని గృష్ణుండు పెండ్లియాడెను. అంతకుమున్న రైవతకుఁడను రాజుకూతు రేవతిని బలరాముఁడు పెండ్లాడెను. శ్రీకృష్ణుఁడు జాంబవంతునికూతురు జాంబవతిని సత్రాజిత్తు కూతురు సత్యభామను, సూర్యుని పుత్రిక కాళిందిని నవంతి దేశాధిపుభార్యయు మేనత్తయునగు రాజాధిదేవి తనూజమిత్ర విందను గోసలదేశాధిపునందన నాగ్నజితిని శ్రుతకీర్తి మహారాజుకన్యక భద్రను మద్రదేశాధిపు కొమార్తె లక్షణను నంతంతఁ బెండ్లాడెను. రుక్మిణిలక్ష్మియనియు నీయేడుగురు సప్తర్షులనియు నిందు సత్య విశ్వామిత్రుడని పెద్దలందురు.

ఇంతియకాక కృష్ణుఁడు నరకాసురుఁడు కొట్టునఁబెట్టిన రాజకన్యలు బదియాఱువేల నూఱుగురు తన్నుఁగోరుకొనఁ దాను సత్యభామతోఁ నేగి వానిని దునిమి యావాలుం గంటుల కేలంగైకొని యేలుకొనియెను.

రుక్మిణి మొదలగు పదునాఱువేల నూఱుగురు నెనమండ్రుభార్యలను గారవించి కూరిమిఁ జూపుచు నొక్కొరి యందుఁ బదుగురేసి కొడుకులఁ గనియెను. వారిలోఁ బెద్ద కొడుకు ప్రద్యుమ్నుఁడు, వీనిభార్య రతిదేవి. వారికొడుకు ననిరుద్ధుఁడు. వీఁడు చిత్రరేఖమూలమున బాణునికన్య నుషా కన్యను పెండ్లాడెను. ఇట్లుకొడుకులు, మనుమండ్రు, వాండ్ర

పిల్లలు, పిల్లలపిల్లలు, పిల్లచెఱకీనినట్లు కృష్ణుసంతతి యింతంతన రాక యుండెను. ఆయన కొడుకుల మనుమల జదివించుపంతుళ్లు మూఁడుకోట్లయెనుబదియెనిమిది వేల నూఱుగురట. ఇఁకఁ బిల్ల లెందఱో? చెప్ప దరముకాదు.

శ్రీ కృష్ణుఁడు తన మేనత్తకొడుకులగు పాండవులకుఁ గౌరవులకుఁ బోరుకలుగఁ బాండవులవంకనుండి యర్జును తేరు నడిపి వానికినీతులుగఱపి కౌరవుల ద్రుంపించి పాండవుల పెంపు గావించెను. తన మేనయల్లుని పిల్లవాని ప్రాణంబులు గాపాడి వారివంశముద్ధరించెను. ఆపయి కృష్ణుఁడు యాదవులకు నంతః కలహములఁగల్పించి వారి ద్రుంపించెను. ఇట్లు తనవారు పెరవారు ననక దుష్టుల శిక్షించెను. శిష్టుల రక్షించెను. భూమి బరువుదీర్చెను. చెడ్డవారికి ఖేదమును మంచివారికి మోదమును గూర్చెను. నృగమహారాజు నూసరవెల్లికాగా వానిశాపము బాపి బ్రాహ్మణవిత్తము ముట్టరాదని నీతినేర్పెను. వసుదేవునిచేత యాగము జేయించెను. ఆవును గోడెవలె దనదు భక్తులఁదవిలి కాచినవాఁడయ్యెను.

క॥ శ్రీరమణుఁడు గృష్ణుండ
ధారుణిపయి నవతరించి ♦ ధరణీభరముం
గారుణ్యంబునఁదీరిచి
సూరులమన్నించె భక్త ♦ సులభుండగుచున్॥

౯ బుద్ధావతారము

పూర్వము చంద్రునితలయందుఁ బువ్వుగాఁ గ్రువ్విన యీశ్వరుని కుమారుఁడగు కుమారస్వామి తారకాసురుని సంహరించెను. వానికొడుకులయిన తారకాక్షుఁడు, కమలాక్షుఁడు విద్యున్మాలి యనువారు ముప్పురు దేవత్వమును గోరి బ్రహ్మనుగూర్చి తపంబు జేసిరి. అంతట బ్రహ్మ వారికి బ్రత్యక్షమై వరంబుఁ గోరుడనిన వారు దేవత్వముఁ గోరఁబోనఁ గాదు వేరొక్క వరంబు గోరుకొనుఁడన నా రక్కసులు నిష్టము వచ్చినట్లు తిరుగను దేవతలకేని పట్టసాధ్యము గాని పురంబులఁ గలిగించియిమ్మన్న యన్నలువ వల్లెయని మయుఁడను రాక్షసులకంసాలినిరావించి పురముల సృష్టి జేయించి యిప్పించి యిమ్మూఁడు వీఁడులొక్కచోటఁ జేరిననాఁడు మీరు సచ్చెదరని పల్కి వెళ్లె.

పిమ్మట నా రక్కసులు బంగారుచేత వెండిచేత, నుక్కుచేత జేయఁబడిన యా పెద్దయూరుల నొక్కరొక్కరు రాజధానులుగ జేసి ముల్లోకంబులు నేచుచుండిరి. వారలలో బెద్దవానికుమారుఁడు బ్రహ్మనుగూర్చి తపంబుగావించి, యుద్ధమున జచ్చినవారు బ్రతుకునట్లు నమృతకూపంబు నొకదానిని సంపాదించె. ఇట్లు వారలు నెవ్వరిని గవ్వకయున గోరగా నివ్వక క్రొవ్వుమీరి యవ్వల జిమ్మి వేయుచుండిరి.

అప్పుడు దేవతలు త్రిపురదైత్యుల దుండగముల కోర్వనండలేక బెదురువడి వారలఁ జెండు నుపాయము నెఱుంగక, పుండరీకలోచను పాలికిం జని యాతనికాలికి గేలుదమ్ముల మోడ్చి మ్రొక్కి తమకష్టంబులు దెల్పి యిష్టంబులు దీర్పుమని ప్రార్థించిరి. తరువాత కరుణాంతరంగుఁడగు హరి రక్కసుల జక్కాడెదననుచు వారిని బంపివేసె. అంతటఁ గంజాక్షుఁడు మేత్తైన యొడలును వాలినకుచ్చుతోఁకయు, బాలపొదుగును గలయొక్క చక్కనియావై బ్రహ్మను కోడెదూడనుగమ్మని కూడనిడుకొని యక్కడక్కడ దిరుగుచుఁ దారకాక్షునిపురము జేరి పచ్చగుట్టల మేయుచు రచ్చపట్టులఁ డాయుచు నమృతంపు బావిచెంతకుం బోయి నూతిలో దుమికి సుధను ద్రావి చేరువవారు కేకలిడుచు కాలు గేలు విరిగెనో యని తీయఁబోయిన మాయమయ్యె. ఆవెనుక తారకాక్షుడు మొదలయినవారు రక్కసులఁ బ్రతికించు నమృతపు నూయి పోయెగదా యని యిది యెల్ల దేవతలమాయ యేనని యేడ్చుచుండ మయుండో దార్చుచుండె. ఆమీద నారాయణుఁడు బోడితలయును, బేడిమూతియు గేలున నెమ్మిపించెము మేనఁ గావిదోవతియు వెలుగ బుద్ధరూపుడై దానవుల పాలికిం బోయి వారు మ్రొక్కిన దీవించి వారలకిట్లనియె.

రక్కసులారా! మీకు సేమమే నా? యని యడిగె. వేదములు చెప్పినట్లు నడుచుకొనెడిమాకుఁ గీడేల కలుగు ననిన వారికి బుద్ధదేవుఁడిట్లు చెప్పఁదొడంగె. వేదములు కర్మలను జేయు

మనును వానియందుఁ దప్పులువచ్చిన హానినిదలంచిన యీ లోపము పాపము పోవుననును. "కొంగనెత్తిన వెన్నఁబెట్టి కన్నులజారిన దానిని బట్టుకొందమన్నట్లు" పనులుసేయ నేల? వానిలో వచ్చిన లోపములకై హానిని దలఁపనేల? ఆ హానిని ముందుగనే తలపరాదా? ఇదియిట్లుండె. ఇక "అహింసా పరమోధర్మః" అని న్యాయమొకటియుండగా, ప్రాణిహింస సేసి యజ్ఞంబులు సేయుమనును. ఆత్మయజ్ఞంబులు సేయ రాదా? అని వారిమనంబు విఱుఁగబోధించి చనియె.

అటువెనుక విష్ణుండు తనరెండవభార్య నొకరథంబు గావించి, తన యూర్పుగాడ్పులను గుఱ్ఱంబులొనరించి, తన కన్నులను జక్రంబులుసేసి, తనపెద్దకొడుకును సూతునిజేసి, తనయన్నయున్నకొండను విల్లుజేసి, తనపక్కనైన సాముల రాయుని నారిజేసి, తనవారైన దేవబలముల, బలముజేసి, యన్నివస్తువుల యందున్న యర్ధనారీశుని రథికునిజేసి తానగ్ని బాణంబయి, పురముల నొక్కచోట గూరిచి దగ్ధముగావించి శంకరుని పురనాశంకరునిజేసి, వేలుపుల గాసిని ద్రోసి మేలు జేసెను.

ఇంకొకవిధమైన బుద్ధచరిత్ర.

పూర్వము శాక్యవంశమున శుద్ధోదనుడను రాజునకు మాయాదేవియందు గౌతమబుద్ధుడుపుట్టె. ఆతఁడు బాల్యము గడపి కౌమారమున విద్యాబుద్ధులునేర్చి క్రమమ్మున వయో వంతుఁడయ్యెను. వాఁడు మొదటినుండియు దగినవారితో

దగినలాగున మాటలాడుచుండునేకాని యొకరు తన్ను మెచ్చు కొనవలయునని డంబములు పలుకువాఁడుకాఁడు. మఱియు నే జంతువునకు కీడుసేయక చేతనైనంతమేలుచేయుచుండువాఁడు. ఆరాచబిడ్డ నొంటటివారు పిల్లనిచ్చెదమన్న చేసికొనకుండె. చివరకు దండ్రి రాచపడుచుల రావించి వారి కతనిచేత గోకలు రైకలు నగలు నిప్పించుచుండ నతడొక రాకొమార్తెను యశోధరయను నామెను బెండ్లియాడెను. వాని కామెయందొక చిన్నికొడుకు పుట్టె. అతడొక నాఁడు పెండ్లమును గొడుకును వదలి యడవికిబోయి యక్కడ మునివృత్తి దపంబుచేయుచుండె. పిదప దనను తానే బోధించు కొని బుద్ధుఁడై ధర్మము సత్యము నహింస కలిగి యుండవలె నని జనులకు బోధించుచు దనమతము వ్యాపింపజేసెను. ఇతడే బుద్ధుడని భగవదవతారమని యందురు.

ద్వి॥ నిత్యమ్ము దనకుదానే బోధసల్పి
సత్య ధర్మము లహింసయు భువినిల్పి

కల్క్యవతారము

శ్రీకృష్ణుఁడు మున్నవతారము చాలించి వైకుంఠ మును జేరినవెనుకఁ గలిరాజు నాలుగు సముద్రముల నడిమి నేల నేలుటకువచ్చెను. అపుడు వానివారుబలిని ద్రొక్కినవాని

కాళ్ళనుబుట్టినదని గంగను, నల్లనియైనదని యమునను జాటునను మాటునను బాఱునని సరస్వతిని మూఁడునాలుగు చీలికలైనదని గోదావరిని, బాఁచిపట్టినదని పుష్కరిణులను క్షారోదకమని సముద్రమును వదలి మంచిగుంటలలో నీళ్ళవానికి నభిషేకముగావించిరి. వేదశాస్త్రముల నమ్మని బౌద్ధులు పాషండులు మొదలగువారు వర్ణాశ్రమ ధర్మముల నిర్ణయము లేని పారసీకులు మొదలగువారు గొలువ నధర్మ సింహాసనమున నావరపాలుండు గొల్వుసేయుచుండె.

కలి, వర్ణాశ్రమ ధర్మములు దయాశౌచములు గలిగిన క్షత్రియులచేత నిలువక, తనకిష్టులును దుష్టులునగు మ్లేచ్ఛులచెంత నిలువుమని లక్ష్మీదేవి కాజ్ఞాపించె. శిష్టులైనవారిని భ్రష్టులంజేసి తీరవలయునని జ్యేష్ఠాదేవిని నియమించె. వేదమంత్రములు వ్యర్థములుజేసి, శాబరమంత్రములు వృద్ధిజేసి, ధర్మశాస్త్రములు వమ్ముగావించి కామశాస్త్రములు నమ్మికమ్ముగా నొంచి బౌద్ధ, చార్వాక, కాపాలికాది మతముల హెచ్చించి యద్వైతాదిమతముల దగ్గించి బ్రాహ్మణాచారముల నడగించి తదితరాచారముల వెడలించి తనయిచ్చవచ్చినలాగునఁ దిరుగుమని శారదాదేవిని బంపె.

ఇట్లు ధర్మంబుదొలఁగి యధర్మంబున మెలఁగునా కలిరాజు, గంగాతీరంబున గోరూపధారిణియగు ధారిణిఁగూడి తిరుగు ధర్మవృషభంబుఁదన్ని బాధించె. అప్పుడు చంద్రవంశ

సముద్రచంద్రుడగు పరీక్షిన్నరేంద్రుఁడు వాని యాగడంబుజూచి శిక్షించి స్త్రీ ద్యూత పానాదులనుండునట్లు వానికి నియమించె.

కలియుగమున బ్రాహ్మణులు క్షత్రియులు వైశ్యులు శూద్రులు వారివారి ధర్మములువదలి యితరులు చేయుపనులు తాము చేయుచుండురు. ధర్మార్థ కామమోక్షములయందు మొదటిది చివరది నీరసించుచుండు. నీచులు మధ్యరెంటిని గౌరవించుదురు. వేదముచదువని బ్రాహ్మణులు బలియుదురు. మతకర్తలు వారినిశిక్షింపకుండుదురు. ధర్మము సరిగనడువకుండు. దానివలన వానలులేకుండు. వానివలన క్షామములు మెండుగనుండు. వానివలన జనుల కన్నములేకుండు. ఉన్నవాఁడు తినబోవ లేనివాఁడు వానినిగొట్టి ద్రవ్యమును లాగుకొనుచుండు జారులు చోరులు ప్రబలెదరు. దుష్టచరిత్రములు వెడలును. శిష్టుల చరిత్రలు నడలును.

ఇట్లు కలియుగము నడచుచుండ విష్ణువు తామ్రపర్ణీతీరంబున శంబళగ్రామంబున విష్ణుయశుడను బ్రాహ్మణునకు వాని భార్య సుశీలయందు గల్కియను నామమునబుట్టు. ఆయన బాల్యము కౌమారము గడచి వయోవంతుఁడయి విద్యాబుద్ధులు సంపాదించి విలువిద్దెలందు నేర్పుగడించు. పిమ్మట దొడ్డవారు చెడ్డవారి యాగడంబుదెలుప విని వారిని గాపాడనెంచి తలపాగయు, మొలధట్టియు, మేన గవచంబును, కేల విల్లునమ్ములును, గాల జోడును ధరించి నడకలునేర్చిన

పంచవన్నెల గుఱ్ఱంబును బన్నించి యెక్కి యుక్కుమీరిన పగవారల జక్కాడి తనయొక్క ప్రతాపము జూపినవాఁడగును. ఇట్లు భగవంతుఁడగు నారాయణుఁడు చెడ్డవారిని దునుమాడను, మంచివారిని గాపాడను బుట్టుచుండును. వీనినే యవతారములందురు.

ద్వి॥ కలికియై దేవుండు ♦ ఖలులను ద్రుంచు
బలికి బొంకనివారి ♦ బాలించి మించు॥

END OF
TITLE